ఆంధ్రప్రచారిణీగ్రంథనిలయము.

అనుబంధగ్రంథమాల. 43.

శ్రీరామచంద్ర...

నీతికథాముక్తావళి.

(ప్రథమభాగము.)

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలి

గద్యపద్యాత్మకములగు నీతికథలు.

పాఠశాలలలో జదువుబాలుర యుపయోగార్థము.

మూడవకూర్పు.

అద్దేపల్లి లక్ష్మణస్వామి,

ఆంధ్రప్రచారిణీగ్రంథనిలయము,

రాజమహేంద్రవరము.

1922. వెల 0-8-0.

పీఠిక.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునుండి గద్యపద్యాత్మకములగు నీతికథలను బాలుర యుపయోగార్థము యథారూపముగ బ్రకటించితిని. నీతితత్వవిశారదుండును మహాత్ముండు నగు భీష్మునిచే ధర్మనిష్ఠాపరుండగు యుధిష్ఠిరున కుపదేశింపఁబడిన యీధర్మోపాఖ్యానములు పురోభివృద్ధిఁగోరు బాలుర కవశ్యపఠనీయములని వేఱుగ వ్రాయనక్కఱలేదు. ఇట్టి నీతికథలను గల్పించి వ్రాయుటకంటె నీతితత్వముల కాదర్శస్వరూపమును వేదతుల్యమునైనమహాభారతమునుండి గ్రహించుటయే యుత్తమోత్తమంబని యెంచి యీవిధముగ నేర్చికూర్చినాఁడను. పాఠశాలాధికారులును దీనినాదరించి బాలురకుఁ బఠనీయగ్రంథముగ స్వీకరించినచోఁ గృతకృత్యుఁడనయ్యెదను.

బాలాంత్రపు వేంకటరావు.

విషయసూచిక.

	విషయము.	పుట.
1	భీష్మకృతశ్రీకృష్ణస్తుతి.	1
2	వ్యాఘ్రగోమాయుసంవాదము.	2
3	ఉష్ట్రచరిత్రము.	8
4	సముద్రసరిత్సంవాదము.	9
5	కుక్కురనీచత్వముం దెలుపునట్టియితిహాసము.	10
6	కాపవ్యోపాఖ్యానము.	12
7	దీర్ఘదర్శిమొదలగుమత్స్యములయుపాఖ్యానము.	15
8	పలితరోమశులనుమూషికమార్జాలంబులసంవాదము.	18
9	బ్రహ్మదత్తునితోఁబూజనియనుశకునికైనసంవాదము.	27
10	విశ్వామిత్రచండాలసంవాదము.	30
11	మృగయుఁడు—కపోతమిథునము.	36
12	గృధ్రజంబుకోపాఖ్యానము.	44
13	పవనశాల్మలీతరుసంవాదము.	49
14	నాడీజంఘునిచరిత్రము.	52
15	చిరకారియను మునికుమారునిచరిత్రము.	63

నీతికథాముక్తావళి.

ప్రథమభాగము.

భీష్మకృత శ్రీకృష్ణస్తుతి.

సీ. శుచియును హంసుండు ◆ శుచిషత్తుఁ బరముండుఁ
బరమేష్ఠియును నగు ◆ భవ్యుఁ గొలుతు
మునులును సురలు నె ◆ వ్వనియున్న చోటెఱుం
గరు సర్వవిదుని న ◆ ప్పురుషుఁ గొలుతు
శ్రుతులు చెప్పఁగ మహా ◆ మతులు దుఃఖౌషధం
బుగ నెఱింగెను పుణ్య ◆ మూర్తిఁ గొలుతు
లోకంబు లెల్లఁగ ◆ ల్గుట నిల్పుట డఁగుట
తనయందయగు మహా ◆ త్మునిఁ గొలుతుఁ

తే. పక్షిరత్నచయంబుఁ బు ◆ ష్పవ్రజంబుఁ
బంజరము త్రాసు నారయ ◆ సాశ్రయముగ
నుండుచాడ్పున విశ్వంబు ◆ నుండుటకు సు
ఖాస్పదంబగు పుండరీ ◆ కాక్షుఁ గొలుతు.

వ్యాఘ్రగోమాయుసంవాదము.

క. సౌమ్యు లసౌమ్యులభంగి స
సౌమ్యులు సౌమ్యులవిధమున • జనవర! చిత్తా
గమ్యతఁదోఁతురు వారిని
సమ్యఙ్నిశ్చయతఁగాంచు • చందము సెపుమా.

వ. అనుటయు నాపగాతనయుం డేతత్ప్రయోజనం బైన వ్యాఘ్రగోమాయుసంవాదంబను నితిహాసంబుగల దాకర్ణింపుమని యిట్లనియె.

ఆ. పురిక యనఁగఁబరఁగు • పురిఁ బౌరికుండను
నృపతి క్రూరకర్మ • నిష్ఠఁబరఁగు
నవ్విభుండు సచ్చి • యధిప! గోమాయువై
పుట్టెఁ బుట్టుఁగుంగు • బుద్ధిఁదోఁడ.

వ. ఇబ్భంగింబుట్టిన యానక్క మహితవ్రతశీలంబయి మాంసంబు దినక హింససేయక వనంబునం బతితఫలంబులుఁ బత్త్రంబులు నాహారంబులుగా వర్తించుచుండఁ దోఁడినక్కలిది యేటివ్రతంబు మాంసంబేము దెచ్చియిచ్చెద మనసానూగించి సుఖివై యుండుమని ప్రార్థించిన నమ్మోఁయికిం బోరక దృఢనిశ్చయతనుండై సంత నొక్కనాఁడు మృగంబుల కెల్లముఖ్యంబైన శార్దూలం బత్తెఱం గెఱింగి వచ్చి యగ్గోమాయువుతో నిట్లనియె.

క. నిను సౌమ్యుఁడని యెఱింగితి
సనఘా ! నను జెందినిలిచి ♦ యతులసుఖము లం
దిన మేలు నన్నుఁ గూర్చిరుం
డనులోకము నిందయుఁజుప ♦ నగునీశితుఁన్.

వ. నాతోడి బాంధవంబు సేయుమనిన నగ్గోమాయు విట్లనియె.

క. నీ వాశ్రియణీయుండవ్వు
గావే విను భోగపరము ♦ గాకున్నది మ
ద్భానం బటుగావున నా
కీవచనములింపుసేయ ♦ విద్ధగుణాఢ్యా.

వ. అదియట్లుండె భోగంబులుగాకున్న నేమి నీకుఁ గార్యాకార్యంబులు నాయెఱింగిన తెఱంగున నుపదేశించుచు మైత్రిపాటించి యునికి గర్హణీయంబె భవదీయమూలభృత్యుల సూయసేసి భేదింతురు దాని నొప్పమివచ్చు నీవు వారలు గలంచినఁ గలంగకుండుటయును నాబుద్ధిపాటించుటకును సమయంబుసేసి నన్ను మన్నించుకొనియుండు మట్లైన నీకడనగ్రించియుండెదననుటయు నావ్యాఘ్రింబాభంగి నడపఁగలయదియై యియ్యకొని.

ఆ. సంతసంబుతోడ ♦ సమయంబు సేసిన
నెలమిఁబొంది నక్క ♦ పులికి బుద్ధి

వ్యాఘ్రగోమాయుసంవాదము.

క. సౌమ్యులసౌమ్యులభంగి న
సౌమ్యులు సౌమ్యులవిధమున ♦ జననర! చిత్తా
గమ్యతఁదోఁతురు వారిని
సమ్యఙ్నిశ్చయతఁగాంచు ♦ చందము సెపుమా.

వ. అనుటయు నాపగాతనయుం డేతత్ప్రయోజనంబైన వ్యాఘ్రగోమాయుసంవాదంబను నితిహాసంబుగల దాకర్ణింపుమని యిట్లనియె.

ఆ. పురికయనఁగఁబరఁగు ♦ పురిఁ బౌరికుండను
నృపతిక్రూరకర్మ ♦ నిష్ఠఁబరఁగు
నవ్విభుండు సచ్చి ♦ యధిప! గోమాయువై
పుట్టెఁ బుట్టియుండు ♦ బుద్ధిఁబోఁడ.

వ. ఇబ్భంగింబుట్టిన యానక్క మహావ్రతశీలంబయి మాంసంబు దినక హింససేయక వనంబునం బతితఫలంబులుఁ బత్త్రింబులు నాహారంబులుగా వర్తించుచుండఁ దోడినక్కలిది యేటివ్రతంబు మాంసంబేము దెచ్చియిచ్చెద మునభోగించి సుఖివై యుండుమని ప్రార్థించిన నమ్మేయికిం బోరక దృఢనిశ్చయతనుండై నంత నొక్కనాఁడు మృగంబుల కెల్లముఖ్యంబైన శార్దూలం బత్తెఱంగెఱింగి వచ్చి యగ్గోమాయువుతో నిట్లనియె.

క. నిను సౌమ్యుఁడని యెఱింగితి
ననఘా! నన్నుఁజెందినిలిచి ♦ యతులసుఖము లం
దినమేలు నన్నుఁ గూర్పియుం
డనులోకము నిందయుఁ దుప ♦ నగునీశిక్షన్.

వ. నాతోడి బాంధవంబు సేయుమనిన నగ్గోమాయు విట్లనియె.

క. నీ వాశ్రియణీయుండవు
గావే విను భోగపరము ♦ గాకున్నది మ
ద్భానం బటుగావున నా
కీవచనములింపుసేయ ♦ విద్గగుణాఢ్యా.

వ. అదియట్లుండె భోగంబులుగాకున్ననేమి నీకుఁ గార్యకార్యంబులు నాయెఱింగిన తెఱంగున నుపదేశించుచు మైత్రిపాటించి యునికి గర్హణీయంబై భవదీయమూలభృత్యుల సూయనేసి భేదింతురు దాని నొప్పమినచ్చు నీవు వారలు గలంచినఁ గలంగకుండుటయును నాబుద్ధిపాటించుటయును సమయంబు నేసి నన్ను మన్నించుకొనియుండు మట్లైన నీకడన నిలిచియుండెదననుటయు నావ్యాఘ్రింబాభంగి నడపఁగలయది నై యియ్యకొని.

ఆ. సంతసంబుతోడ ♦ సమయంబు నేసిన
నెలమిఁబొంది నక్క ♦ పులికిబుద్ధి

చెప్పికొనుచుఁ దగ వ ♦ సించెఁ దదీయని
కేతనమునఁ బులియుఁ ♦ బ్రీతిసలిపె.

వ. కొండొకకాలంబునకు నమ్మృగరాజు మన్నించు విధంబును నగ్గోమాయువు దదీయహితాహితంబులరసి బుద్ధిసాచివ్యంబు సేయుతెఱంగునుజూచి చూపోపక యప్పులిమూలభృత్యులు దమలోనంగూడికొని యొక్కనాఁడు.

క. పులిసమకెడుమాంసము వెర
వలవడఁ దా మసహరించి ♦ యానక్కకు ని
మ్ముల నిల్వంగాపించిన
నిలయంబునఁగొందిఁబెట్టి ♦ నేర్పారంగన్.

వ. ఉన్నంతి భక్షణపదార్థపరిరక్షణంబును దాన చేయునదిగావున నగ్గోమాయు వప్పనికింజొచ్చిమాంసంబుగానక యెవ్వరేని ద్రుచ్చిలికొనుటగా నెఱింగినదియై శార్దూలంబున కెఱింగించిన నామృగేంద్రుని యప్పులి యరయందొడంగిన నప్పటిభృత్యులు గపటోపాయంబువన్ని.

క. నెమకిపరివార మమ్మాంస
సము గను తెఱఁగును ఘటింప ♦ శార్దూలముచి
త్తము సక్కవలన విరస
త్వము నొందిన నెఱిఁగి భృత్య ♦ తతియిట్లనియెన్.

ఆ. నక్కకేటివ్రతము ♦ మృక్కక యిమ్మాంస
మపహరించినపుడ ♦ యబ్బెనేని

నేమిమైనఁజేయు ♦ నిదిపాపశీలంబు
గపటధర్మకంచు ♦ కంబుసువ్వె.

క. తానఁట మాంసముఁ దినదఁట
యీనక్కయుబేలువెట్టె ♦ నిన్నాళ్లును నీ
యాన మఱుమాటపలుకం
గా నోపుదు మిదియనడపఁ ♦ గార్యములయెడన్.

క. అనుటయు మృగపతిమనమునఁ
గనలుగదిరి నక్కఁబట్టఁ ♦ గాఁ బంచి వధిం
పనుబుచ్చె దాని సంతియు
వినియప్పులితల్లిగరము ♦ వెసఁజనుదెంచెన్.
వ. చనుదెంచి యావ్యాఘ్రవరునితో నిట్లనియె.

క. ఇట్టియెకృత్యంబులుగల
యట్టిదె యీనక్క బేల ♦ నైతివి భృత్యుల్
వుట్టినకోలెను గుటిలత
లెట్టులవిసేయ రకట! ♦ యెఱుకగలిగనే.

తే. బుద్ధిమంతునివలన దు ♦ ర్బుద్ధు లధిక
వలన హీనులు, రూపసి ♦ వలనఁ జెనఁటి
వా రసూయలుసేయుదు ♦ రీరసమున
నింత యెఱుఁగంగవలవదే ♦ యీవు గొనక.

క. ధర్మ మధర్మముభంగి న
ధర్మము ధర్మంబుమాడ్కిఁ ♦ దనయా! తోఁచున్

నిర్మలమతి నరయవలయు
ధార్మికతన కోరువాఁడు ♦ దనకేర్పడఁగన్.

క. వినుమీ గోమాయువు వ
చ్చినయంతటనుండి మనకుఁ ♦ జేసినహితముల్
గనుఁగొనఁగవలదె యీతర
మునవాఁడిటు సేయఁడను స ♦ మూహాయునలదే.

క. హితుఁడగుమంత్రిం గుటిలుల
యతికపటోపాయములకు ♦ నగపడిచెఱుపన్
మతిఁదలఁతురె! పతి సుపరీ
క్షితంబుగావింపకొకటి ♦ సేయందగునే.

చ. అనవుఁడు నక్కఱాఁబనిచి
యప్పులిఁ గౌఁగిటఁజేర్చి బాష్పముల్
గనుఁగవఁగ్రమ్మఁ బల్కులఁ ద
గంగడుఁ బెద్దయు గారవించిన
న్వినుము మృగేంద్ర! మున్నటుల
నీవు సభన్ ననుమంచివాఁడు వీఁ
డని కొనియాడి యిష్టుదెగ
టార్చితి పెంపును నాదుమానముల్.

వ. అని పలికి గోమాయువు వెండియు.

క. నను నీవు పదస్థునిఁగా
ననఘా! చేయంగఁదలఁచి ♦ నప్పుడ నీభ్ర

త్యనికాయము కలవులఁబడ
కునికియు నాబుద్ధివినుట ♦ యును మఱవమికిన్.

వ. బానసేయవే యట్లుంగాక.

ఆ. ఎఱిఁగియైన నెఱుఁగ ♦ కేనియు నొక్కని
భంగపెట్టి పిదప ♦ సంగతుఁడుగఁ
జేసికొనుటమేలె ♦ సిరిగలవానికి
నట్టినిలుపు వాని ♦ కగునెహితము?

క. అని పాసి యారణ్యకుఁడుఁ
జని యంశసదీక్షనొంది ♦ సద్భావఖ్యా
తి నెఱయఁ బరమస్థానం
బునకగ్గోమాయువరిగెఁ ♦ బురుషవరేణ్యా.

వ. ఈకథ పూర్వాపరవాక్యంబులయందలి తాత్పర్యం
బు నిరూపించి.

క. వావిరిమాటలఁదేలక
భావంబునఁ గీడుమేలుఁ ♦ బరికించి యస
ద్భావుని సద్భావుని నవ
నీవర! యేర్పఱుపనెఱుఁగ ♦ నేరగవలయున్.

ఉష్ట్రిచరిత్రము.

సీ. ఆలస్యమును నస ♦ హాయత్వమునునొప్ప
వవిలేని పతి సుఖి ♦ యైచరించు
వినుతొల్లియొకయుష్ట్రి ♦ మనితరసాధ్య త
పంబు సేయఁగమెచ్చి ♦ బ్రహ్మవచ్చి
యర్థించినదియేమి ♦ యనిన నాలొట్టియ
యొప్ప నామెడ శత ♦ యోజన ప్ర
మాణంబగుటకోర్కి ♦ వాణీశ ! నావుడు
నట్లగుంగాకని ♦ యతఁడునని యె,

తే. నదియు వరగర్వమున సహా ♦ యంబునొల్ల
కలసభావతనుండుచు ♦ వలచియొక్క
నాఁడు దనయట్టుసాఁచి కా ♦ ననములోన
వంగికొని మేయఁగాఁ బెను ♦ వానవచ్చె.

క. వచ్చినఁ దనమెడసాఁగిన
యచ్చటిగుహలోన నుత్త ♦ మాంగంబిడి తా
నిచ్చమెయి నిదురవోవఁగ
విచ్చలవిడి నొక్కనక్క ♦ వెలదియుఁ దానున్.

వ. అగుహాసాచ్చెం జొచ్చి యాఁకటిపెల్లున నాలుం దానును నొక్కట నాలొట్టియ కుత్తుకకబళించి నెత్తురుంగండలు నొండొండమ్రింగందొడంగె నంత మేలుకని యాలొ

ట్టియుమెడమఱల్చునంతకు నానక్కలు నరంబులు ద్రెవ్వం గఱచిన నెఱిదప్పి యయ్యుష్ట్రంబు నిర్గతప్రాణంబయ్యె న ట్టిచందంబుగాక నీవనాలస్యుండవును, ససహాయసంపన్నుఁడ వును నై నెగడు మనిన సజ్జనపతి యతనితో శత్రుండధిక బలుఁడైన నల్పబలుండగు రాజే యోజ నాపద నిస్తరించు నన వుడు నతండు సముద్రసరిత్సంవాదం బాకర్ణింపుము దాన నీయడిగినయర్థంబు తేటపడియెడునని పలికి యిట్లనియె.

సముద్రసరిత్సంవాదము.

తే. ఉదధి సుఖగోష్ఠినుండి తా ♦ నదులతోడ
మీతటంబుల తరువులు ♦ మీరునొంగి
లెఱిమిపాఱెనఁ గూలు వే ♦ తసములేల
పెఱికిపోవవి మీకేమి ♦ ప్రియమునగ్ర.

వ. వాని నున్మూలింప మీకు శక్యంబు గామింజేసి యో వానికింకఁ జేటువాటిల్ల దిదియేమి యనవుడు గంగ యి ట్లనియె.

క. బిగువెడలక నిలిచినఁ జన్
నగములు వేతసచయంబు ♦ నమ్రంబై ప
ల్లగు మావేగముగడపి యు
నగానుఁ బురాస్థితిని బ్రిదుకు ♦ నమకూరంగన్.

వ. అనియె నాప్రబ్బలిచెట్లు తెలుంగుఁగనుంగొని.

ఆ. అరినృపాలుపెంపు ♦ నాత్మీయశక్తియు
నెఱిఁగి మూర్ఖవృత్తి ♦ నెదురుపడక
యుచితవృత్తి నతని ♦ యుద్ధతి సేవఁజే
గడపి హీనబలుఁడు ♦ సెడక నిలుచు.

కుక్కురనీచత్వముం బలుపుసట్టయితిహాసము.

సీ. వినుమొక్కయితిహాస ♦ మనుపమంబగు దానిం
బునఁ జెప్పువాఁడొక్క ♦ మునివరేణ్య
నాశ్రమంబున దద్ద ♦ యూపశేషంబున
నిఖిలజంతుప్రజలును ♦ నచటఁ బ్రీతి
వసియించి సుఖమునందు ♦ వానియందొక్క కు
క్కురము ప్రభక్తమై ♦ గొలిచిపిరుగు
నమ్మునిమొలగిన ♦ యాచట నల్లనవాని
వర్తింపనొకదుష్ట ♦ [illegible]
తే. కలవవచ్చిన నమ్ముని ♦ కసుఁబోటు
తెచ్చి నాకుక్క నాపెంచు ♦ పిల్లిగాను
నైనదుష్టఁగాఁ జేసిన ♦ నదిగనుంగ
కనియు భయమందు వానికి ♦ సరివియదుష్ట.

సీ. అట్లుబెబ్బులివచ్చి ♦ యడలినబెబ్బులిఁ
గాఁజేసి గెలిపించెఁ ♦ గరుణమెఱయ
నొకమత్తకరిఁజూచి ♦ యోటుమై నొదిఁగిన
నుద్ధతిఁగరిజేసి ♦ యొసఁగె జయము
సింహంబు దెసభీతిఁ ♦ జెడి పాఱుతెంచిన
ఘనసింహముఁగఁజేసి ♦ గర్వమిచ్చె
శరభంబుధాటికిఁ ♦ జకితమైన నుదగ్ర
శరభంబుఁజేసి ♦ యుత్సాహిఁజేసె
తే. నిట్లుదివసక్రమంబున ♦ నెక్కుడైన
సత్త్వముఁగఁ జేయఁగాఁ గుక్క ♦ శరభభావ
మండితంబయి తిరుగుచు ♦ నుండిపూర్వ
వాసనాసీచమగు మనో ♦ వర్తనమున.

వ. ఇట్లని విచారించె

చ. ననుఁగనిరొయుంచునత్త్వము ను
సంబున బెగ్గిలి పాఱునప్పుడీ
మ్మునివరుఁ డిట్లిపోలె గృప
మొక్కలమై శరభంబుగాఁగఁ జే
యునో తగదాని నట్లయిన
నుద్ధతి నాకుఁ జరింపఁగావుగా
వున నితనిన్ వధింతు నెర
వుగ్ బలముగ్ సరియుల్లసిల్లఁగన్.

తే. అనువిచారంబు దివ్య బో ♦ ధాత్ముఁడైన
యమ్మునీశ్వరుఁడెఱిఁగి యీ ♦ యధమజాతి
యున్నతస్థితినొందఁగునే ♦ మున్నపోలెఁ
గుక్కయయియుండుఁగా కన్నఁ ♦ గుక్కయయ్యె.

వ. కావునం గులహీనులు మాననీయులుగా రట్లుంగాక విశేషం బాకర్ణింపుము.

చ. కులమనిపట్టి చిత్తమునఁ
గూరినకీడరయంగలేక య
గ్గలపువిభూతి దుష్టునకుఁ
గల్గఁగఁజేయుట గర్జమెట్లు భృ
త్యులమదియున్నరూపరసి
యుత్తమ మధ్యమహీనరూపపా
త్రలకుఁ దగంగ నయ్యయి ప
దంబులనిచ్చుట నీతి భర్తనున్.

కాపవ్యోపాఖ్యానము.

సీ. అవనీశ! పారియా ♦ త్రాచలంబుననుండు
నొకబోయ ధర్మసం ♦ యుక్తబుద్ధి
వింటనేర్పరి మృగ ♦ వితతిప్రకారక్షుఁ
డారణ్యదేశసం ♦ చారశాలి

తల్లికిఁ దండ్రికిఁ ♦ దద్దయుభక్తుఁడై
ఫలమూలమధుమాంస ♦ ములను మేలి
కూడు గూరలు సమ ♦ కొల్పి వారికిఁ దృప్తి
యావహించుచు శయ ♦ నాసనాదు

తే. లగుపదార్థముల్ హృద్యంబు ♦ లుగ నొసఁగు
వలయునాహారములు ముని ♦ వరులకిచ్చుఁ
బగఱఁ దొడరినఁ బరిమార్చు ♦ భండనమున
నొకఁడ వేవురనైన మ ♦ హోగ్రగతుల.

క. కాపవ్యుండను పేరను
దీపించినయతని భూరి ♦ తేజముగని ర
క్షావర్తుఁడువలయు మనకని
యాపాలమునఁగల్గు దస్యు ♦ లందఱుఁదమలోన్.

ఆ. అతనిఁదమకునెల్ల ♦ నాధిపత్యముసేయ
వానిఁగా వరించు ♦ వారుగాఁగ
నిశ్చయించి కూడి ♦ నెమ్మిమైఁ జనుదెంచి
కాంచియిట్టులనిరి ♦ గారవమున.

క. బలవిక్రమసంపన్నుఁడ
వలఘుచరిత్రుఁడవు మమ్ము ♦ నందఱఁ బ్రభువై
తలకొని రక్షింపుము నీ
వలచినపనిగొనుము పుత్ర ♦ వర్గముఁబోలెన్.

వ. అనిన విని యతండు వారల కిట్లనియె.

సీ. శిశుజనమునిజన ♦ స్త్రీజనంబులఁ జంప
గా దెట్టివాఁడైనఁ ♦ గడఁగిమీఁద
గవియక పొసుచుట ♦ కల్మషం బంగనఁ
జెఱపట్టఁదగదు వి ♦ శేష మొకఁడు
వినుఁడెట్టి సత్త్వ జా ♦. తిని వెంటఁజంపుట
పాపంబు గోవుల ♦ బ్రాహ్మణులను
సంకట పెట్టంగఁ ♦ జనదు తతీయహిం
తముగోరి స్వానియు ♦ ద్ధంబు సేఁత
తే. యధికపుణ్యంబు సత్య క్రి ♦ యావిఘాత
మాచరించుట గడుదోష ♦ మవనిఁ బ్రజకు
బాధగావించి కుడిచి శ ♦ వంబుదోలుచు
పురువుగతి నది వోలియంగఁ ♦ బోలియునతఁడు.

వ. అని చెప్పి మీరలీధర్మాధర్మంబు లెఱింగి నాపంచిన తెఱంగునఁ దిరిగెదరేని మీకు ముఖ్యండనయి సత్యంబు సౌఖ్యంబులం బెనుప మీ యోగక్షేమంబు లరసెద ననియె దానికి వారందఱుఁ బ్రీతింబొంది యాతనివచనంబున వర్తించి వర్ధిల్లి రిట్లు కాపవ్యంశ సాధులకు హితంబగునట్లుగా వ్యసులం బాపంబులకుం బాపి తానును వారును నిహపరసిద్ధులం బ్రశస్తి వహించె.

క. కాపవ్యస్యాఖ్యానము
పాపహరము దీనిశ్రవణ ♦ పఠనము లటుపీ

వ్యాపారక్షేమంకర
రూపములగు దస్యుమృగవి ♦ రోధనములడఁపన్.

దీర్ఘదర్శి మొదలగుమత్స్యములయుపాఖ్యానము.

వ. అని చెప్పి భీష్ముండు వెండియు నిట్లను దీర్ఘదర్శియుఁ బ్రాప్తకాలజ్ఞుండును, దీర్ఘసూత్రుండును ననుమత్స్యంబులుమూఁడు జలచరబహుళంబగు నొక్కయేటిమడుఁగునఁ దమలో సంబంధముగలిగి యుండునవి. వేసవివచ్చిన దీర్ఘదర్శి దక్కటిరెంటిని గూడంబిలిచి.

క. మనికిం గడఁగఁ బాటవసి
రెడఁ దెచ్చిన నొండుచోటి ♦ కేఁగఁగ రా దె
ప్పుడు సంకటవిపత్తులుగల
మనువునకుం బోవవలదె ♦ మనకిట్టియెడన్.

తే. అనినఁ బ్రాప్తకాలజ్ఞుఁ డి ♦ ట్లనియె నేది
ప్రాప్తమయ్యెనకార్యంబు ♦ భంగి నెఱిఁగి
యప్పటికిఁ దగినట్లు సే ♦ యంగవలయు
నూనితోఁ బాయవృత్తి నే ♦ మఱుటలేక.

వ. అనిన నయ్యిరువురు వెలుంగుల పలుకులు విని దీర్ఘసూత్రుం డిట్లనియె.

క. జలనిధిచందంబున నీ
మ్మడువొప్పఁగ నిప్పుచేసి ♦ మాటెను నిమ్మ్మ
నడిచిపడ రిప్పునప్పగ
లుడుగుచు నలిగిన చిరాంగ ♦ డుయ్యనతిలికిరోన్.

క. అనుటయు నినగిద్దనుగా
దని పల్కుచు నిప్పునిర్మ ♦ యంబున్రోఁగో
జనితాభయముగునధములఁ
జనిపొచ్చెం బెద్దమనుష్య ♦ సమ్మునిలొలన్.

వ. తక్కిన చెంమును సంపనిటిచి నిట్టు నిలిచిన యమ్మ
త్స్యద్వయంబునకు భయంబు పుట్టంగ నిపియాదినసంబులకు.

క. బాలికాసిడపత్రినప్పఁగఁ
దాలిబెడిప్పనుసఁ యుండ ♦ దనుసిఁగ నప్పును
బాలిక మును పంపిసేనక
కాలములు బాలరులు బుద్ధి ♦ క్రమముగ నుండె.

క. వెరప్పున నూఁతిల నప్పెలఁ
గరముల మత్స్యములఁబట్టి ♦ సమనంబును
బారయుచుఁ దాళ్ళన గ్రుప్పఁగ
గరమూహించుకొనఁ బాలి ♦ కాలుప్పంమున్.

క. ఇం దొకత్రాముగలచి యొ
నొందంగా గుచ్చినట్లు ♦ యుండెద వి కి

క్రిందుకొనుట మానంగ న
మందత నదియెడల విడిచి ♦ మనువృదత్తిసెదన్.

క. అని యొకగుదిమీలనమను
నెనయంగాఁదూటికఱచి ♦ యిరుదౌడలఁ ద్రా
వొసరంగఁబట్టుకొని గ్రు
చ్చినచందముదోఁప మూర్ఛఁ ♦ జెందినభంగిన్.

వ. ఉన్నంత వేఁట దీక్షి యగ్గుదిగలయతంను.

క. తెలిసీటరొంపిపవోవం
దొలుచునెడం ద్రాసువిడిచి ♦ దురితంబునకుం
దొలఁగి పొరదప్పి యందొక
జలచరముస్న యెడ కేగె ♦ సంభ్రాంతగతిన్.

క. ముట్టఁబడి దీర్ఘసూత్రుం
డిట్టట్టరుగఁగ నుపాయ ♦ మేది యొకనిచేఁ
బట్టువడెఁ దనదుదెందము
పట్టునదలి చకితవికల ♦ భావేంద్రియుఁడై.

క. విను దావవ్యలఁగాగ్యము
గనికొనవలయుపని మున్న ♦ కావింపఁగ నే
రనిజమఁను దీర్ఘసూత్రుం
డనునమ్మత్స్యంబుభంగి ♦ నాపదనొందున్.

తే. అప్పటికిఁ దోఁచినట్టులు ♦ దప్పకుండ
ననువుతో ధృతిగల్గి కా ♦ ర్యంబునడపు

నతఁడు ప్రొస్తజాలజ్ఞుని ♦ యట్లవోలెఁ
బరమసంశయ మయ్యెడు ♦ బ్రమకుఁగాంచు.

క. ధుర్యత ననాగతములగు
కార్యము లూహించికని త ♦ గంజేయునయా
చార్యుఁడు సౌఖ్యముఁబొందియును
నార్యస్థితి దీర్ఘదర్శి ♦ యనుమీనుక్రియః.

పలితరోమశులను మూషికమార్జాలంబులసంవాదప్రకారము

సీ. అడవిలో నొకమఱ్ఱి ♦ యనుగున లాఁగలఁ
బలితుండను నొక్క ♦ ముషికయుండు
నమ్మహీజముమీఁద ♦ ననిశంబు రోమశుం
డనుపిల్లి వసియించు ♦ నానమీప
మున సంజకడ నిత్య ♦ మును మృగంబుల కురు
లొడ్డి వేకువవచ్చి ♦ యొక్క నాఁడు
డగపడ్డవానిఁగొం ♦ చరుగు నొకవ్యాధ
హారంబునకుఁబిల్లి ♦ యచటఁదిరుగఁ

తే. బోయ యురిఁబడియుండఁగఁ ♦ బొంచిచూచి
భయముదక్కి యచ్చోటునఁ ♦ బలితుఁడరకు
గుఱ్ఱమరఁగఁ బందఱికుండను ♦ గోరబఫులుఁగు
హారితుఁడనియెడు ముంగియు ♦ సంపఁజోచె.

వ. ఎరకై వచ్చి యిట్లుదోఁచిన నయ్యెలుక యారెంటి బారికిందప్పిపోవరామిఁ దలంచి బెగ్గలించియు ధైర్యంబుకలిమిం గార్యంబూహించి యప్పిల్లిం గొండొకసేరం జనుదెంచి దానితో నిట్లనియె.

క. ఉరిఁద్రెవ్వఁ గొఱికి యిప్పుడ
వెరవారఁగ నీకునేను ♦ విడుగరసేయన్
దొరకొనుట నీదుభాగ్యం
బగుత్వముదోఁచంగ మైత్రి ♦ యలవడుపుమదిన్.

క. ముంగికి గూబకు నగపడి
యంగంబులువడఁకుచున్న ♦ యని నా కిమ్మై
సంగతిగలిగిన నీయు
త్సంగంబుననుండి భయము ♦ దక్కుదునేనున్.

చ. అనవుడుఁ బిల్లియిట్టులను
నార్తశరణ్యుఁడ నయ్యెదట్టి నీ
కనఘ! హితంబుసేయవల
దయ్య! జగత్పతిసాక్షిగాఁగ ని
ప్పని దగఁబూనితిన్ నెఱపు
వాసి ననుం గదయంగరమ్ము న
చ్చిన నకులంబు గూబయును
జేరఁగనేరవు నాకునోటుటన్.

ఆ. అనిన నట్లయగుట ♦ నాత్మనెఱింగియు
కాదె సంధియైన ♦ నాఁడు బ్రదుకు

సీమవిషగరయును ♦ నిజముగుటగా హించి
నిన్నుఁ జెందెఁ బుద్ధి ♦ నిశ్చయముగ.

క. అని పలికి పిల్లదగ్గఱ
యునయము నిశ్చింకవృత్తి ♦ నయ్యుత్తలుకి నసిం
చినఁజూచి యయ్యుత్తలా కం
బును సకలము నావుఁగ వాసి ♦ పోయెను నశించ్చెన్.

క. సకలము సుగాత్రిమును బో
కకు సంతసమంది యుండె ♦ గ్రక్కున నమ్మా
ప్రిక మయ్యుత్తరి చేరుల నోటు
కక యలసట నల్లనల్లఁ ♦ గంగముచుమునుండెన్.

వ. అమ్మాయిఁ బరితాపంబునుగోనసోని యయ్యుత్తరింగోలుక
కుండుట యుఱింగి రోమహాంచిత్తనియు.

క. తగునే యిట్లు సృతిగ్గుఁడే
వగు నీకుఁదగోలునకిట్లు ♦ లోలపన్నమునఁ
తగుట న్యాతఘ్నలకును నెల
వగుటో మ్నాన యోలునకసేకి ♦ నగోత్రముల యొప్పై.

చ. అనుటయు నెల్లయిట్లులను
నాశ్రితరక్షణశీలు నిన్నుఁగ
నుఁగఁ బోరయుంగ నిత్తున ని
నుం జెనుగుందనమేను శ్రీనా
నను మదిలోఁడ నమ్మమిని
నెట్టన యయ్యుత్తరిఁ బ్రాంపనియ్యుడనే

మనమున నెగ్గుగాఁగొనకు
మాలనిఁగాంచిన యప్డె త్రెంచెదన్.

క. ఉరిఁబాసి యేమిదలఁతో
యరిత్వమున వినుము పరిబలుఁ ♦ హైనయతనితో
వెరవున సంధిరయొనర్చియుఁ
గరంబు నమ్మమియ నీతి ♦ గాఁ గొంద్రు బుధుల్.

ఉ. మాలనిరాకగాంచి భయ
మద్దితమైనమనంబుతోడ న
క్కాలమునందు నీకుఁ జనఁ
గావలయున్ వెసమాని పైకినా
యాలయముం జొరన్ నమయ
ముప్పుడ నాకునుగాన నత్తఱిన్
న్నేలొనరింతు నమ్ము మిది
నిక్కము గర్జము నీవెఱుంగవే.

క. అనవుడు నక్లేలతలఁప
వినుము భవత్ప్రాణరక్ష ♦ వెసఁ జేసితి నే
ననఘా! నీవును నమ్మయి
నను నాపదఁ బాపవలదె ♦ నమ్మిరయుమునన్.

ఆ. అనినఁబిల్లికిట్లు ♦ లను నెల్కవేగిర
పడకు ముచితకాల ♦ భావ్యమైన
యత్నవధిగదా న ♦ మగ్రిఫలత్వంబు
నొందు నొంపుదలఁప ♦ కూరకుంపు.

వ. అని యిట్లు పలితుండును, రోమశుండును నొండొరులతో మాటలాడుచుండ వేకువయయ్యె నట్టియెడ.

క. తనతోఁ గొందఱు కుక్కలఁ
గొని యేతేరంగఁగేలఁ ♦ గ్రూరకృపాణం
బును భీకరభంగిగ వెసఁ
జనుదెంచెన్ మాలఁడధిక ♦ సంరంభమునన్.

ఆ. పరిఘనాముఁడైన ♦ పాపాత్ముఁగనిభయ
మడరఁ బిల్లి యిట్టు ♦ లనియె నింక
నేమిసేయువాఁడ ♦ నిదెవచ్చెజముఁడూత
వోలె సత్వరముగ ♦ మాలవాఁడు.

క. అనిన విని యీడ కోడకు
మనుచుం దెగఁగొఱికి వేగ ♦ మయ్యురిఁ బలితుం
డనయముఁ జకితాత్ముండై
చనియెన్ రోమశుఁడు నవని ♦ జమ్ముపైకి వెసన్.

చ. ఎలుకయు బొక్కలోపలికి
నేగి ముదంబునఁ బొంచియుండె సం
కులముగ నేగుదెంచి పరి
ఘుండురి నుగ్గగుటెల్లఁ గాంచి ని
ష్ఫలతకుఁ జిత్తమెంతయు విషా
దముఁబొందఁగఁబోయెఁ, బిల్లి య
య్యెలుకను నిట్లనుం జెవికి
నింపగుభంగి సుధాత్తరీతిగన్.

ఆ. మేలు సేసి తగిన ♦ మిత్త్రినిఁబడసి త
త్సుచరితములవచ్చు ♦ సుఖము లనుభ
వింపఁజూచుటుడిగి ♦ వేర్పడియుండుట
యరయ నీతివిదుల ♦ తెరువుగాదు.

చ. అనఘ! భయంబునొంగుటిది
యారయ బేలఁదనంబునెమ్మిమై
మునునసునమ్మి చెంది భయ
మోక్షణముం గని నాకుఁ జాలమే
లొనరఁగఁజేసి నీవు మది
నుల్లమునం దగవిశ్వసింపకి
ట్లునికి సుఖంబె నాదు నిర
కుక్తుఁడవయ్యెదు రమ్ము ప్రీతితోన్.

క. బలవంతులైన చుట్టం
బులు నేనును నీకు మేలు ♦ పొసరింపఁగ ని
మ్ములమనుట యొప్పదేసనుఁ
గలసిమనుము విపుశంకఁ ♦ గనుమభిమతముల్.

వ. అనిన విని పలితుఁడు రోమశునితో నీపలుకు లుచి
తంబులు నామాటలు వినుమని యిట్లనియె.

చ. అరులసమిత్రులం జెలియ
నారయుటెంతయు సూక్ష్మకృత్య మ
వ్వెస వతిదుర్లభంబ రులు
వీరసనుండియు మిత్త్రిభావముం

బారయుటయుఁ సుహృజ్జనుల
పోలికగల్గియు శత్రుతాఁగుఁగ
స్ఫురణమొకప్పు సూపుటయుఁ
జాతముగాదె ధరిత్రి నెల్లెడన్.

వ. కావున నిన్నుఁ బెద్దయుం గడియుట గర్జంబు గాదు నీవును మద్వశగతిం బొందనుం జూచితేనియు నేమును జన దె ట్లంటేని.

క. బలవద్రిపులు ప్రయోజన
ములకై పోఁబడుట గల్గుఁ ♦ బాలసులు నేనుం
గులు దీమంబులపట్టఁ ద
గిలి నెట్టన పట్టువడిన ♦ క్రియఁ బటురమతీ !

చ. అరయుడ మిత్రభావమొక
యుప్పుడు కార్యము పొందఁ గన్గిన
స్వైరపుఁ బాముఁ బట్టునెడ
నిక్కము నమ్మిక దాసిపాలికఁ
గరము దోలంగఁ జేయుదురు
కర్జమువట్ట చరించు పొత్తుదీ
పొరుగున నుండి నీకు హిత
ముం దగఁ జేసెద నిప్పుడంచనన్.

మ. విను నీ కామిషమేను నియమిం గను
విశ్వాసముం బూనిచే
రిన నీచిత్తమొకప్పు డిష్టపడి గా

రీభూతమై దుర్వినో
దసహింసారతినొందు నీసుత సుహృ
ద్బంధువ్రజంబేని మున్
ననుఁగన్నన్ సహియింప దాత్మఁగరుణ
న్మన్నింపు మిట్లుండెదన్.

వ. అని యంతనిలువక.

క. బలితపుటుఁబడి పేరాఁ
కలితో రేయెల్లనున్న ♦ కతమున నీకుం
జలిది వలసి పిలిచెద విటు
వలయునె నీపలుకునమ్మ ♦ వత్తునె చేరన్.

ఆ. అనుచు నిట్లుదలఁప ♦ నగునె మత్ప్రాణర
క్షకుఁడవైననిన్ను ♦ శత్రుఁగాఁగఁ
దలఁతునే కృతజ్ఞ ♦ తయుఁ బౌరుషంబును
గలుగ నేను వెఱవ ♦ వలవ దనఘ.

వ. అనిన రోమశునకుఁ బలితుం డిట్లనియె.

క. నీవలన నేను బ్రదికితి
నీవును నాకతన మాల ♦ నికి నగపడ నై
తీవిధమునఁ గల్గు సుహృ
ద్భావము సాలు నినుఁ జేరఁ ♦ దగ దిటమీఁదన్.

వ. ఇవ్విధంబునకు శుకుఁవాక్యంబులుం గలవాకర్ణిం
పుము.

క. బలవంతుఁడైన తండ్రిని
వలనఁ బ్రయోజనము గలిగి • సలుపు కలిమిగాఁ
గలసియు నడగడచునఁగాఁ
దొలఁగవలయు నమ్మకేల • [illegible] లయుఁగా.

ఆ. నమ్మఁదగనివారి • నమ్మకే యున్నది
తగినవారి నైన • నమ్మ నమ్మ
యుండఁదగదు నిన్ను • నోరు [illegible] నట్టి
యుండి గురుల నమ్మ • [illegible].

వ. ఇట్టిద బ్రమకు హేతు వగుటంజేసి.

క. నినుఁబోంట్లను నమ్మక నే
నును బ్రదికితి నిజము! నీవు • నుంగ గని చంద్రా
ళునియట్టివారమాయాలు
నినుఁబోండ్రకు యుండు బ్రదుకు • [illegible]కనే.

క. అనిన విని [illegible]
చనుదోటికిఁ జనియుఁ బిల్ల • నమ్మగలఁ బలికెను
మను వేళ్లోకటి గులాఁగనుఁ
జనినముచి యున్న స్థిరము • [illegible].

క. పలుపగ [illegible]
దలఁగుటకును [illegible] • [illegible] నుం
గలసికొని బ్రదుకుటకు న
మ్మొలుకయుఁ బిల్లుకును [illegible] • తెలిఁగించెదగా.

బ్రహ్మదత్తునితోఁ బూజనియనుశకునికైన సంవాదప్రకారము.

సీ. బ్రహ్మదత్తుండనఁ ♦ బరఁగిననరపతి
సగరఁబూజనియను ♦ నామమొప్పఁ
జతురభాషిణియొక్క ♦ శకునివర్తిలుచుండు
నది పిల్లఁబెట్టి యుం ♦ పారఁ బండ్లు
దెచ్చి యర్మిలి దాని ♦ కిచ్చుచోమేలేటి
యధిపుపుత్రునకిచ్చు ♦ నందుఁగొన్ని
వాఁడును మచ్చిక ♦ వచ్చి యప్పిల్లతోఁ
జల్లాటమాడుచు ♦ సంచరించు

ఆ. నొకనాఁడు దాది ♦ యొద్దలేకుండ న
ద్దారకుండు పిల్ల ♦ తల నగల్చి
చంపె దానితల్లి ♦ చనుదెంచి కని మది
నిట్టులనియెశోక ♦ మెనకమెనఁగ.

తే. అకట కూడిమెలంగి యే ♦ మొకటిగ్రుడ్డు
నర్థి నిదియును దానును ♦ ననుభవించుఁ
బట్టియాడుచునుండు ని ♦ ప్పాపజాతి
పడుచు చంపెనె యిట్టు దీని ♦ మిడుక మిడుక.

ఆ. రాచకొడుకుగాఁడె ♦ రాచవారికి నేటి
పరిచయంబు వేగ ♦ కరుణవిడుచు

హింతను మఱచు రాజు ♦ లెంతు సమ్యక్కనుఁ బా
త్రిములె సమదమతులు ♦ కౌర్యరతులు.

క. ఉపగతి త్రైవసంపుం
గోపంబున రాజుకోపనుడు ♦ గుప్తులు దండిం
జేపట్టినట్లుగ గోళ్ళన్
నే పెఱికి రయముగఁ గగన ♦ పథకి నగసెన్.

వ. ఎగసి యచ్చోట బ్రహ్మదత్తుండను విను నిట్లనియె.

క. చేసి సఖుము దత్కాలముగ
నే సితంగుడి చేఁగాని ♦ కనుప్పు నడిమా నా
చేసిన కౌర్యములే దేఁ
జేసితి మాఱుగొంటిగేని ♦ సంపదముగ సమ్యక్.

చ. అనవుడు బ్రహ్మదత్తుఁ డద
యుట్టిన సీడనఁ గినుక నా సి
చనుటను నామనం బలసి
పాదముబాగుడను దాంటియుట్టు న
న్మ్మ సలుపుమన్నఁ బూజని శ
మించు నెగుగుం దొరు చేతఁ బ్రస్త యూ
పెనుబగ నొంద మాటనగ
బేల్పడి క్రమ్మఱఁ జేరు నాస్యకన్.

వ. అనిన విని యతండు.

క. చేసినదానికి మాఱుగఁ
జేసినఁ బగ యంతతోడ ♦ జెసఁగాఁక గుణల్

డాసిన నమ్మేలు విడిచి
దోసము వెట్టుదురె మెట్టి ♦ తుచ్ఛులుఁ జతురా.

వ. అనిన నతనికి శకుని యిట్లనియె.

క. నెయ్యము సెడినను మాటల
తియ్యఁదనము వట్టి పగ మ ♦ దిఁ మఱచినఁ జా
వయ్యెఁ గల కయ్య మత్తె చే
టయ్యె నొకటిమూఁడుఁ గాక ♦ యది మేలగునే.

ఆ. వినుము నేలఁ దోఁచి ♦ కొనినను, దాయాదు
లైన, మాటమాట ♦ కైన, నాఁడు
వారిమెడను గీడు ♦ వారక చేసినఁ
బగ జనించు నిట్టి ♦ భంగు లైదు.

ఆ. పగయుఁ గల్గెనేనిఁ ♦ బాయునె గూఢమై
మాఱిన నగ్ని యున్న ♦ మాడ్కినుండుఁ
గాన నమ్మ బేల ♦ కాలాంతరంబున
నైనఁ జెఱుచు సంది ♦ యంబు వలదు.

క. జననీజనకసహోదర
తనూభవులసఖులనమ్మఁ ♦ దగ దనినను నె
మ్మనమునఁ బగ గలవారలఁ
జనునే నమ్మంగ వినుము ♦ చతురవచనముల్.

వ. అనుటయు బ్రహ్మదత్తుండిట్లనియె.

క. కాలవశంబునఁ గీడు
న్మేలును జనులకునుమూఁడు ♦ నీకును నాకుఁ

వాలి యని సెయపిచ్చిన
చేలనె యే సంగతి యేల ♦ నిపుడు బోయుంగక.

వ. అనిన విని శకుని యాంచకముగనుండక ... నిలిపి యిట్లనియె.

క. విను చల్లనిమాటలలో
మునిఁగి యాలుక గుప్పితిని, ... ♦ సుధాజలములో
నని యుండి యాలు కొప్పఁగ
గనగన మనుబాహుబాహ్న ♦ నరనరేంద్రా!

క. అని పలికి యువిశ్వామిత్రుని
మనమున నలుకొల్ప ♦ ... దీ
లని చెరపుటో డి నాపు
జని దన క్రొమ్మున... ♦ ... గుహాంతా.

వ. అదియునుంగాక.

క. జననాథునకు నవిశ్వా
సనిరూపతి పలయు నెల్ల ♦ ...
దనుఁ దనసరిఁ గొంటక్కై
యని సీతులు సెప్పెదరు ... ♦ శాస్త్రతిముఖ్యుల్.

విశ్వామిత్రచండాలసంవాదము.

క. ఏ పాటి త్రోల్లి త్రేత్రా
ద్వాపరములసంధినొక్క ♦ దలఁపు ధరిత్రి

తాపంబుఁ జేసె జనముల
పాపంబున వత్సరములు ♦ పండ్రెండధిపా.

సీ. ఏఱులుఁ జెఱువులు ♦ నిఫురఁ గర్సనము లెం
దును జెడఁ దరులతా ♦ దులును గమర
భూమియుఁ బసఁ దూల ♦ గోమహిషాదిజీ
వధసంబుఁ బొలియ భూ ♦ వరులు మేర
దప్పి లోకములోని ♦ ధాన్యముల్ గొన సధ
ర్మం బంతకంతకుఁ ♦ బ్రబల సధికు
లనదలఁ జెఱుపంగ ♦ యాగముల్ దేవతా
పూజలునెడలంగ ♦ భూసుర ప్రి

ఆ. ముఖము లైనవర్ణ ♦ ములచొప్పు దప్ప నా
హారరహితజనము ♦ లచట నచటఁ
బడఁగఁజూడ ఘోర ♦ భంగిగాఁ దఱచయ్యె
డొక్కలున్నవారి ♦ కెక్కుభయము.

వ. అట్టిసమయంబున.

క. మునిపతి విశ్వామిత్రుఁడు
దనయాఁకలి కెందు మెలఁగి ♦ ధైర్య మెడలి యా
జనమాంసమూలఫలములు
జనులనడిగి యెందుఁ బడయఁ ♦ జాలక డప్పిన్.

వ. తూఁగాడుచుం జనువాఁడు ముందట.

చ. పసరపుఁబ్రేవుపోగులును
బందులడొక్కలుఁ గుక్కపుర్రెలున్

ముసుఁగువడఁగ భూమితల
ముం దఱచారఁగఁ గప్పుచుఁ బదిం
బస యొకయింత లేక పెఱ
ప్రాణులనుం బొరిగొంచు నప్డు దు
ర్వ్యసనతఁ గూరి యున్న వెలి
వాండ్రిరపల్లెకు జేరియుమ్మ్యడన్.

వ. ఆర్తినొంది యిటునటుం బోవంజాలక నేలం బడియుండి ప్రాణంబులుపోవుటకు నుపేక్షింపందగదు; ప్రాణరక్షణంబ పరమధర్మం బని విచారించి తగు నుపాయంబు చింతించువాఁడప్పుడ చంపి తిత్తొలిచి గాలిగొన్నై చినకుక్క కలిమంబుఁగ నుంగొని.

క. ఇది దప్పు నిప్పుడియ్యెడ
నొదవదు ప్రాణంబు గావ ♦ నొంపోకఁ జెదియుఁ
మది నూహింపఁగ ముచ్చిమి
నొదవించికొనంగవలసి ♦ యున్నది నాకుఁ

తే. ప్రాణములుపోవకుండఁగఁ ♦ బరిహరింప
నొం డుపాయ మెయ్యదియు లే ♦ కుండ జేసి
ముచ్చిమియు ధర్మమగు నధ ♦ మునిధనంబు
గొనుట యెందును ముఖ్యమై ♦ చనుట గలదు.

వ. కావునఁ జండాలధనం బగుసారమే యమాంసంబపహరించి ప్రాణహాని పరిహరించుకొందునని నిశ్చయించియుండ నర్ధరాత్రం బగుటయుఁ జండాలురెల్ల నిద్రింప నల్లన లేచి

చని యమ్మాంసంబు వట్టి తిగిచిన నచ్చేరువ నిద్రించుచండా లుండు విధివశంబున మేలుకని నీవెవ్వండవు మాంసంబు ముచ్చిలించెదవు నిద్రవోవం జుమ్ము నిన్నుఁ బొరిగొనియెద ననుటయు భయంపడి గ్రక్కున నమ్మునిపతి యేను విశ్వామిత్రుండనని పలికిన వాఁడు వినయంబున శయ్యడిగ్గి కరుణం గన్నీరొలుకం బ్రణమిల్లి కేలుమొగిడ్చి మహాత్మా! నీతలం పేమియని యడిగిన నతండు స్వాంతవచనంబుల నిట్లనియె.

చ. దరిఁగొనునాఁకలిం దనువి
దాహముపుట్టినఁ బ్రాణహానికిం
బరిహరణంబు సేఁత కిది
పాపమయైనను గుక్కఁ జూడ నే
భరపడి ముచ్చిలించెద వి
భావసుఁ డెంతశుచిత్వసంపదం
బొరసియు సర్వభక్షకతఁ
బొందును నన్ను నుజూపుమట్లుగాక . .

వ. అనిన విని చండాలుఁ డిట్లనియె.

తే. కుక్క మృగములలోనెల్లఁ ♦ గుత్సితంబు
దీనిఁ దిని ధర్మమున కేల ♦ హాని సేయ
నొందుపాయంబు వెదకికొ ♦ మ్ముష్ఠస్వలోత్త్ర
యనుడు వానికి ముని యిట్టు ♦ లనియె నఘన.

క. విను బ్రహ్మావహ్ని నాకుం
బెనుఁ బ్రాపై యుండ నేను ♦ వెఱతున నెట్లు

నను శోధనసేత సాధ్రిణము
దనువును విఖ్యాతయశోనా ♦ ధర్మం బగయున్.

ఆ. బ్రిదికియున్న నేఁ డె ♦ సంగముఁ నివ్వను
బాచికోసఁగ నేర్తుఁ ♦ బాలికయును
స్త్రీ లగుట జేసి ♦ తాధార్మికులైన గూర
వంజు డిస్స్వ పెట్టు ♦ సమయ మాసగ.

చ. అనుటయు సంతోష్యజాంబ సచి
యుక్తవిధం బవమునకు గాని ప
ట్రాస యది ధర్మమే కెటుకి
లా మిముబాంట్లను స్త్రీ సంతాఁగాఁ
జనునోకో యున్న సఖ్యుని ప్ర
కోస్తుఁ డగస్త్యుఁడు జైత్రమాసమునం
దినుఁడో నశించెనే యుతని
తేజము పెంపును సంతమందుచున్.

వ. అనవుఁడు వాఁ డిట్లనియె.

క. పరహితము సేయఁ బూనిన
పురుషుఁడు పాపంబు సేయఁ ♦ బొగడఁడు పుడుం
బరమమున యగుఁనగస్త్యుఁడు
పరోపకారార్థకృతి న ♦ భస్యం డగునే.

క. నావుడు మహాత్మ బ్రాహ్మణ
తావిద్వత్తాస్పదంబు ♦ దానికిఁగా నే

నీవిధి యొనరించుట పా
పావేశములేదు దీని ♦ కడ్డపడకుమీ.

క. అని మునివల్కిన నంత్యజుఁ
డను మాంసము విడువనోప ♦ కనుటగఁ దలఁపం
జనునె భవదీయ తేజో
ధనహానికిఁ గరుణ పుట్టు ♦ దా యెవ్వరికిన్.

వ. అన వృషు గాధినందనుం డు.

తే. కరుణగలవేనిఁ బ్రాణంబు ♦ గాచికొనఁగఁ
దలఁచునాకు నిమ్మాంస మి ♦ మ్మలఘుచరిత !
యట్టులైన ప్రముచ్చిమియు లే ♦ దస్మృతి మొదలి
నడయువస్తువు సేయుదు ♦ పాతకంబు.

వ. అనిన విని చండాలుం డిట్లనియె.

క. అతిశయితపుణ్యదీప్తులు
పతిత గ్రహామునీచహరుని ♦ పాలంజేయన్
మతిఁ దలఁపఁ గూడునే వి
శ్రుతగుణ ! యే వెఱతు నింకఁ ♦ జూపుచుఁ బల్కన్.

వ. నీవలచినయట్లు సేయు మని సారమేయమాంసం బిచ్చినఁ బుచ్చుకొని దానం బ్రాణంబులు రక్షించుకొని విశ్వామిత్రుండు సనియెను. సింధుప్రాంతు తదనంతరంబ లోకంబుల నవాదిత్యుల వర్షించె నంత హర్షించి యత్తపోధనవర్యుండును నపోవిశేషంబున దోషంబుసేఁగికొని మనీషిజనస్తుత్యం బగునిత్యవ్రతంబున విలసిల్లె నాపత్సమయసమాచారం బిట్టిద యని చెప్పిన

భీష్మునితో భూవల్లభుండు ధర్మసూక్ష్మప్రకారం బింతమరవ
గాహం బగునే యీయితిహాసం బాకర్ణింపుమని వాహందంబు
విషాదంబునొందెడి నరవరుండు నిందిన ధర్మంబు బహుశాఖా
సమన్వితంబై యుండు రాజులకు నెల్లప్పుడు నెఱుంగ
వలయు. విషాదం బేల యనఘా నన్నడిగితివి.

మృగయుండు—కపోతమిథునంబు.

క. శరణాగతసంరక్షణ
పరులకు సమకూరు నెట్టి • పాతకములకు ని
ర్భరకరుణాకర ! పరమా
దరమున నెఱిఁగింపు నాకు • దానిఁ దెలియఁగన్ .

ఆ. అనిన భీష్ముఁ డిట్లు • లను మహామహితుండు
నాఁగఁ బరఁగు ధరణి • నాయకునకు
దనుజమంత్రిచేత • వినిన యొక్క కథ
యఖిలపాపహారిణి • వినిపించు.

వ. అయ్యితిహాసంబు చెప్పెద దాని నాకర్ణించి యర్థంబు
దెలియ నవహితుండవై యాకర్ణింపుము.

సీ. పాపాత్ముఁ డొకబోయ • పక్షుల వధియించి
తినియును జెక్కుమిక్కి • కొనియు నదియు

బ్రిమకుగా దానికి ♦ బహుసాధనంబులు
సవరించుకొని మహా ♦ టవిఁజరింప
నొకనాఁడు పెనువాన ♦ యును గాలియును ముట్టి
సకలజీవులకు నా ♦ శంబుపుట్టి
సట్టిదిర్దైు కాన ♦ యంతయు జలమయం
బైన బెగ్గిలి యన్న ♦ రాధముండు
తే. వెరవుతో నల్లనల్లన ♦ నెడలి మిఱుత
నొకవవస్పతి జొంపమై ♦ యున్నదానిఁ
జెంది రాతిరి యగుటయు ♦ శిలయ సెజ్జ
గాఁగ శీతార్తుఁడై యుండెఁ ♦ గొరవేంద్రి.
క. ఆలుబ్ధకుఁ డత్తరువర
మాళ్లోకించి కడుభక్తి ♦ ననియె నిచటిభూ
తాలిం గొలిచెదఁ గరుణా
శీలతఁ ననుఁ గాచుటకు వి ♦ శిష్టవినీతిఁ.

వ. అని యిట్లప్పక్షిధ్వంసకుండు శయనంబు ప్రాపించియుండ నమ్మహీరుహంబుకోటరంబున వసియించి యుండునది యొక్కకపోతంబు దనవల్లభ యెటయేని మేఁతకుఁబోయి రాక తడసిన శోకించి.

సీ. ఎచటనున్నదియొక్కొ ♦ యింతప్రొద్దొకచోట
నుండునే ననుఁ బాసి ♦ యుజ్జ్వలాంగి
యేకారణంబున ♦ నేమయ్యెనో వాన
మోపునఁ దెగియెఁగా ♦ నోపునకట !

యమ్మను లేకున్న ♦ నిమ్మనక లేము [illegible]
రక్షకం బధికారము ♦ [illegible]
యగుసతిగుణములు ♦ [illegible]
సుఖసాధనంబులు ♦ [illegible]

తే. నేమి సేయుదు మందిరం ♦ [illegible]
వాఁకుచున్నది యనఁగ [illegible] ♦ [illegible]
బోయెవలలోన నున్నన ♦ [illegible] వని మా
నంబు సంతాపమందఁగ ము ♦ [illegible] గాఁగ.

క. పతిమదికి నింతయుక్త
యతివగదా ఫుణ్యవతి [illegible] ♦ [illegible]
గతి విని గాంచిన [illegible]
గృతకృత్యం బయ్యె నాకు ♦ [illegible].

వ. అని యుల్లంబున నుగ్గడించి [illegible]
చి విధికృతంబునకు [illegible].

చ. శరణము సొచ్చి [illegible]
సన్నుతిఁ [illegible]
దరముగఁ జేయ [illegible]
ధర్మముగా బుధ [illegible]
నరసి మహార్తు [illegible]
[illegible] నొప్పి [illegible]
బారయుక యుండఁ జేయుము [illegible]
భూతపుసీతుఁ గొంటునో [illegible].

క. అని యిట్లేర్పడఁ బలికిన
విని శోకము డిగ్గవిడిచి ♦ విహగము గరుణం
దనజాతి సెప్పి తగ ని
ట్లనియె మనుజభాషణముల ♦ నాలుబ్ధకుతోన్.

క. ఓయన్న ! డస్సినాఁడవు
మాయింటికి నతిథివైతి ♦ మసలక నీకుం
జేయవలయు నాతిథ్యం
బేయది భవదీప్సితార్థ ♦ మెఱిఁగింపు తగన్.

చ. అనవుడు నుల్లమెంతయుఁ బ్రి
యంబు వహింపఁగ బక్షివర్య ! శీ
తమున సకలాంగకంబులుఁ బ్రి
ధూనము లయ్యె నిదీనిఁ బాపవే
యనిన విహంగమంబు రయ
మారఁగ నచ్చటిపుల్లలెల్ల ము
క్కునఁగొని తెచ్చి ప్రోవిడి య
కుంఠితమైన దయాగుణంబునన్.

వ. ఆప్రాంతపల్లియకు రయంబునం జని పుల్లతలసంగతంబైన యింగలంబు.

క. కొని వచ్చి పుల్లప్రోవునఁ
దనుకంగాఁ జేసి నెమ్మి ♦ దనుక్రొత్తఁగ ని
ట్లను బోయతోడ మే నీ
యనలంబునఁ గాఁచికొనుట ♦ కై రమ్మనఘా !

చ. అనవుడు వాఁడు నువ్వొసఁగ

యుండఁబలఁగ ననయుంగనింబు లు

ద్యానలశిఖాని తాపమునఁ

నల్లనయల్లన కాఁచి శిరముగా

ఘన ముసుగంగఁ జేయఁగఁ బ

దంపడి యాఁకలి పోయెఁ దోఁగనఁ గోఁ

చిన సతిఁగూడ నుప్పొకట

నీయ నుపాయము లేదు నాకు నేర్పెన్.

వ. వగచి వలవలంబొగిలి లోలంబుగాని వాని కిట్లనియె.

తే. ఖగములకు జీవనం బనఁ • గలదె సంగ్ర

హించి వట్టెద యాఁకలి • కేమ్మిగ్గనుఁ

మాకు దొరకొన్నఁ దండము • గాని నీకు

నిప్పు డస్మదాతిథ్య • నియతి వలయు.

వ. నాశరీరం బాహారంబుగా నిచ్చెదఁ గొనుము.

క. అనిపలికి యగ్ని వెలిఁగొని

తనదేహము దానిలోనఁ • దడయక గుడిసెం

గని బోయ విస్మయంబున

మన మూఁగఁగఁ గొంత సేపు • మాన్పడియుండెన్.

వ. పదంపడి.

మ. కలదే యిమ్మెయి పౌరుషంబు జగతిం

గారుణ్యమేపార ని

ప్పులుఁ గిట్టిచ్చెనె మేను నాదుచరితం

బుల్ సింధమం బట్టులై
తలఁపన్ వచ్చిన నింతకీడగునె యే
తత్క్రూరతాఘోరచే
ష్టలు మానంగలవాఁడఁ బక్షి గురుఁడై
సంధించె సద్బోధమున్.

వ. అని యంతరంగంబున వైరాగ్యంబు నిరంతరం బగుటయు నంత నిలువక.

మ. ఇది యిట్లాలిని బంధులం దొలఁగి తా
నీయగ్నిం జొఁగఁగూలె నో
ప్పిదమై యుండఁగ నిట్టితెంపు వెలయం
బెంపార వైరాగ్యసం
పద పాపంబుల నెల్లఁ ద్రుంపఁగ మహా
ప్రస్థానపుణ్యాత్మ మొం
దెద నే నిప్పుడ యంచు మానసము శాం
తింబొంద నిర్మోహుఁడై.

క. వలలోననున్న పులుఁగుల
వెలువడఁగా విడిచి వలయు • వెండియుఁ దనకుం
గలపక్షినిహతి సాధన
ములు నచటనె యుండఁ బోయె • బోయ నియతుఁడై.

ఆ. అక్కపోతనాథుఁ • డగ్నిలోఁ బడుటను
శోకవహ్నిఁ జొచ్చి • మానసమ్ముగ

నెలుఁగు రాలుపడఁగ ♦ నిట్లను పలవించె
నశ్రుజలతరంగి ♦ తాన్య యగుచు.

క. నాయాఁకలి కోర్వనెపుడు
వేఁడినను నేఁ గొసంగ ♦ వండి యనుభవిం
తాయాసపడంటఁ గనుఁగొని
కూయుదు నన్నుఁ బాసి చనుట ♦ నిం దగ నగునే.

వ. అని వెండియు.

సీ. ఇరుగుజొంపంబుల ♦ నింపారు సిరులను
బూలు పైనపొదలక్రే ♦ నలసుఁదాప్ప
సెలయేటులలందలి ♦ తెలిసిటఁ దనుప్పసాం
పెలసినగిరులతో ♦ స్పలముఁ జెప్ప
మావిడ్రాకల నెల ♦ గినలఁ జన్నగాను
తోఁటలకడ నలి ♦ తోడఁ బంటి
యలరునెత్తమ్ముల ♦ కలిమిఁ జెల్వగునట్టి
యలతీరభూముల ♦ నల్లఁబోంటి

తే. నన్నుముదమునఁ జేరి యా ♦ నందమొందఁ
గేలి సలిపెడు సిదగు ♦ లీల మఱవ
నావశంబె ప్రాణేశ ! ప్రా ♦ ణంబుగొన్పుడు
నిన్నుఁగూర్చి యోచింతు సి ♦ చన్నసితను.

వ. అట్లుంగాక.

క. జేనియనుసరణమునఁ దన
మేనువిడిచినట్టికాంత ♦ మేలిపడనిఁ

దాను నతంతును నరిగి య
నూనస్థిరసుఖము లందు ♦ చుండుట విందున్.

క. అని పలికి యపుడ యనలము
ఘనముగ దరికొల్పి మడి వి ♦ కాసముఁ బొందం
దనవల్లభుఁ దలఁచుచు వల
గొని లీలం జొచ్చి యతనిఁ ♦ గూడం జనియెన్.

క. స్ఫురితవిమానముమీఁద స
మరతతి వేష్టింప రత్న ♦ మయభూషణనుం
దర దివ్యమూర్తి వెలిఁగెడు
వరునిఁ గలసి పరమసౌఖ్య ♦ వైభవ మెసఁగన్.

తే. లీలఁ బొరిఁబొరి నచ్చర ♦ లేమసింపు
బలసి యభివందనము సేయఁ ♦ బొలిచె నిట్లు
ననినపక్షియుగంబు వ ♦ ర్తనముచోఁచెఁ
బుణ్యవర్తనుఁ డగుట నా ♦ బోయ కపుడు.

వ. తోఁచిన నతండు.

క. ఏనును నిట్లగుదు ననుచు
నూనినకౌతుహలముల ♦ నుల్లము వొదలన్
మే నెల్ల ముంజ్లు సింపఁగఁ
గానఁదఱిసి గళితరక్త ♦ కలితాకృతియై.

తే. అరుగుచుండువాఁ డొకచో ద ♦ వానలంబు
గట్టుదిగొనసం బెల్ల ♦ ముట్టె మండ

సంపత్రిమాదితవిద్యు [illegible] ◆ నన్ను [illegible]
రుసుమలు [illegible] ◆ [illegible]

ఉ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
నేయుపిథంబులం [illegible]
[illegible]
జేయుసవారము [illegible]
[illegible]

గ్రంథ [illegible]

సీ. గాంగేయుఁ [illegible] ◆ [illegible]
[illegible] ◆ [illegible]
బాలుండు [illegible] ◆ [illegible]
[illegible] ◆ [illegible]
వివశాత్ముఁ [illegible] ◆ [illegible]
[illegible] ◆ [illegible]
దక్షి[illegible] ◆ [illegible]
[illegible] ◆ [illegible]

తే. శవములు వచ్చి తినుటకు ♦ నేచితిరుగు
జననమరణముల్ వింతలె ♦ చన్నశిశువు
తోన యందఱుఁ జనుటకు ♦ బూనియుండు
వారలే పొందు పీనుంగు ♦ వైచి వేగ.

క. తెగిపోయినవా రేడ్చిన
మగుడుదురే వెఱ్ఱులార! ♦ మానుఁడు మీరు
దెగుదురు దడసిన నావుడు
నగునట్టిద కర్జమనుచు ♦ నందఱు భీతిన్.

వ. శవంబు విడిచి పోవంజూచిన నొక్కనక్క బొక్కలోండి వెడలి వారలతోడ.

సీ. గ్రద్దమాటలకేల ♦ కనుభీతిఁబొందితి
రక్కటా! బాలుని ♦ నబ్జవదను
నిటువైచి పోవఁగా నెట్లాడె నేమ్వఁడు
శోకంబువోవని ♦ చోట్లఁ గొంత
ప్రొద్దంతలో విధి ♦ కూర్చియుండు గాకున్న
ప్రాణంబు గ్రమ్మఱ ♦ రాక గల్గు
నో యెఱుంగుదురే యి ♦ నుండునుస్త్రీదిగ్రఁ
జేరెడు వెలుఁగక ♦ మీరు నిలువుఁ

తే. డనిన వారును మనమును ♦ నాసపుట్టి
మడిగివచ్చిన గ్రద్ద యు ♦ మ్మందబుద్ధి
యైననక్కమాటలువిని ♦ నగునె వికృత
మన్యఁ బీనుంగు నచ్చెనే ♦ యనువులింక.

క. కసుబొట్టదుంపు కాలుచు
మిసుకమిసుకని యపహరించి ◆ మీరా గీయంగన్
విసువృంచు బాలునిసుగనికిం
బడయుడు దానాదుల్లైన ◆ బహువిధధర్మములన్.

వ. అనిపలికిన నాగృధ్రంబు వచనంబులు లాలించి యా జంబుకంబు వారలనుద్దేశించి.

క. కూరిమితి గృధ్రి కుట్టిక
మూరకునిం జూచియుంచి ◆ మనియని పోక
మీరా రెట్లో గ్రొత్తదనో కి
స్త్రీలటు మమ్ము బోటులాలసుని ◆ సలయని పోరి కివన్.

క. దయమాలిపోని సేఁతక
బ్రియమెల్లమునుం బోనాని ప్రైన ◆ బలముగా మీకుం
బ్రియమునఁగ బ్రిదుకుబ్రదుకం
దయిననునమటి పోవగాని ◆ యాచిసుపట్టియున్.

వ. గృధ్రంబిట్లనియె.

ఆ. ఏను బుట్టి వేయు ◆ నేనూర్లును మున్నూర్లును
గలవు వత్సరములు ◆ గాని నేఁడు
బాలు యోనగసన్నాకు ◆ శ్రీఘ్రము వృద్ధునిఁ
జచ్చిపోయి మగిడి ◆ వచ్చువాని.

క. ఒకటి గలను వస్తురు సే
లోకగర్భంబునకు మ్రుతియాగు ◆ యుద్ధము న

క్కకు నేటిబుద్ధి పీనుఁగు
నకుఁ బ్రిదుకెటుగలుగు నిట్టి ♦ నవ్వులు గలవే.

సీ. అనవుడు నెర వెక్క ♦ యాబిడ్డ నైచి పో
యెడువారలకు నడ్డ ♦ పడుచు నక్క
వినుఁడు రాఘవుఁడు నే ♦ ర్పున బ్రిదికింపఁడే
మృతుఁడైన భూసుర ♦ సుతుని మగుడ
సృంజయుకొడుకు న ♦ చ్చినారదుఁడు ప్రభా
వంబునఁ గ్రమ్మఱ ♦ వానిఁ దేఁడె
యట్టుల యొకసిద్ధుఁ ♦ డమరుండు మీయొప్పు
లాలించి దయ బాలు ♦ నసువు లొసఁగ

ఆ. నేని మేలు గాదె ♦ యిది యేల పోయెద
రనిన వారు మగిడి ♦ యరుగుదెంచి
శిశువుశవముచుట్టుఁ ♦ జేరి పెల్లెడ్చిరి
పనవిపనవి యంత ♦ వినుఁడు గ్రింక.

వ. ఆగృధ్రంబును జంబుకంబును నాఁకలిచేత నంమరు చుండిన తానతాన బాలశవంబు నాహారంబు గొనుటకై యివ్వి ధంబునం దమతిమపల్కునేర్పునం గ్రమ్మఱింపఁ బ్రొద్దుగ్రుం కినం దా నచ్చోట నిలువనేరదు గావున గ్రద్ద యటమున్న వారు వోవుటకై యప్పటితెలుంగుమాటలాడె రాత్రియైనం దనకు మేలుగావున నక్క వారలు డడయుటకుం దగినచందం బునం జెప్పె నది వాసతెలుంగు ప్రీతివనవిహారవిరతుం డగు శంకరుండు కరుణారసపూరనశంకరుండగుటనప్పుడు.

ఆ. అట్లు పసవి మేను ♦ సజ్జనంబులనుఁ బ్రి
త్యక్షమై వరంబు ♦ లనుగుఁ డనిన
సంప్రమోదభక్తి ♦ సంభ్రమభరితు లై
చక్కనవనిఁ జాఁగి ♦ మ్రొక్కి వారు.

క. బాలమరణశోకంబునఁ
దేలక యుండంగఁ గాచు ♦ దేవోత్తమ! సి
వాలించిన బ్రదికితిమి ద
యాళుహృదయ! పార్వతీప్రి ♦ య! చంద్రధరా.

వ. అని యనేకవిధంబులఁ బొగడుటయు శివుండు బాలశిశువు ప్రాణంబు లొసంగి వీనికి శతాయుస్సంపన్నుం డగుఁగాక యని యానతిచ్చి యాగృధ్రజంబుకంబులకు నాఁకలి యున్నం పును లేక యుండం బ్రసాదించి యంతర్హితుం డయ్యె సంతోషంబున నంతరంగంబులు నంగంబులుం బొదల సజ్జనంబులు బాలునిఁ దోడ్కొని సలుమాఱుం బొగడుచుఁ గౌఁగిలించుచుం జనిరి గృధ్రంబులు జంబుకంబును నుభయంబులుం బోం గుచుం బోయి తమతమకులంబులలోఁ బ్రఖ్యాతంబులై ప్రవర్తిల్లె నార్తజనబాష్పప్రమార్జనంబు ప్రభువులకుం గర్తవ్యం బగుటయును నిజకార్యార్థు లగు కపటులనేర్పుమాటల తెలివులె ఱింగికొనుటయును నుదాహరణం బైనయీగృధ్రజంబుకోపాఖ్యానంబు.

క. వినినఁ బఠించినఁ బ్రాసినఁ
గొనియాడిన దురితపీడ ♦ కుం దొలఁగి నరుం

డనుపమధర్మములకు భా
జన మగు నాయుఃప్రవృద్ధి ♦ సంపద నొందున్.

పవనశాల్మలీతరు సంవాదము.

సీ. అని వినతుం డగు ♦ నాధర్మసుతునకు
ముదమునఁ జెప్పి భీ ♦ ష్ముండు మఱియు
నిట్లనుఁ దగ నొక్క ♦ యితిహాస మధిప! యా
కర్ణింపు హిమవన్న ♦ గంబునందు
గలదొక్కబూరుగు ♦ గడుఁబెద్దకాలంబు
ముదురు శాఖాశోభి ♦ మూలదృఢము
నారదముని యొక్క ♦ నాఁడ త్తరువుపొంతఁ
జని చని వేడ్క ని ♦ ట్లనియె నెమ్మి
తే. బూరువా! యింతపటుపును ♦ బొడవుఁ గల్గి
నీవు మృగపక్షిసంశ్రయ ♦ నీయ మగుచు
నునికి గని ప్రీతి సడిగెద ♦ ననిలుచేతఁ
బసు మహీజంబులెల్ల నీ ♦ పడమి యెట్లు.
క. పవనునకును నీకును బాం
ధవము గలదొ యతఁడు నిన్ను ♦ దయ రక్షింపన్
సవినయవృత్తిని బ్రదికితొ
చెవులకు నిం పెసఁగ నిజము ♦ సెప్పుము నాకున్.

క. అనిన విని బగారు విట్లను
ననిలునిబల మస్మదీయ ♦ [illegible]బలములో
నెనగా దేర్పడ విను మను
ననిమిది యగునంగశేషమునకు ♦ ననుచు నగియుఁగన్.

వ. అని పలుకుటయు నమ్మునిసింహముగాను.

ఆ. అమ్మహబల్లు యుక్తి ♦ లనదుము నంగములు
లోనుగాఁగఁ బవను ♦ నే నవా[illegible]
మహిమము లగు [illegible]గ ♦ నా భాగములచేష్టి
తములు వాయువశగ ♦ ములగు నాన.

క. అనుటయుఁ బెలువనియుఁగనుఁ
ఘనమూల ప్రబలశా[illegible] ♦ [illegible]
న్నను దాఁకిన నగ్నిప్రభం
జనుఁ డనునామంబునను ♦ [illegible]

వ. అని గర్వించి యూనిన శాల్యగిం [illegible]దిసురమునిప్ర
వరుండు.

చ. మఱివరయుండు నీరుడు
మాటలు [illegible]లంట నారు[illegible]
తెలిఁగెడు నెట్టు నంబు నన
నేగి నము [illegible] నాఁ[illegible]
[illegible] జను దెంచి నిచట
డిండిమగంధము [illegible]

జెఱు తలఁ పేరు బూరుగ! న
శించితి గాకిటుఁ బల్కు లేటికిఁక.

మ. అని కోపంబునఁ బల్కు నప్పవనుతో
నాభూరుహం బింత పె
ల్చన నీవాడెద వంతతక్కువనె చే
లా! లోకసామాన్యవృ
త్తినికాయంబును నన్ను నొక్కటిగ ని
చ్చంజూచితే యన్న న
ల్లన నవ్వొప్పఁగ నాసమీరణుఁడు హే
లాస్ఫూర్తుఁడై యిట్లనున్.

క. ఒకనాఁ డెజాంఝ నీసి
జకడ్డ జబ్బాటరుగుదెంచు • టయు నమ్మేలా
త్నగను ద్రెఁగ్గ మన్నించిన
మొకమొకపడి తిట్ల నలుకు • మీా తగ రేపున్.

వ. అనిపలికిన బలుమొగంబుతో డంబోయిన నబ్బూరువు మనంబునం దలంకె.

చ. మనుగిడ దప్పనోక్కొ. ముని
మాటలుగ్గ గొన్నతి నాబలం
బన నదియెంత యుగ్రిత మ
హాబలునాకను నోర్వఁజాలనా
గాని నొకభంగి గెల్తునని
తాఁ వలదోసి హరించె నాకులం

గోనలును జొంపముల్ నిండిన
కొమ్మలు నేయుగుహలం గ్రమ్ముగుబుసన్.

వ. అట్లు తన్నుం దాసవిహ్వలునిఁగాఁ జేయుచున్న గాలిసేఁగుటయు.

చ. ప్రతినను నీవుగా భయద
భంగిఁ బ్రభంజనుండేగు దాని గుర్రు
క్షితిరుహాముల గంపించేసి యు
నీ! యొదినాఁపని నిర్వహింపు నీ
మ్మతి నిఁక సంతసింపు మెలఁగు
మన్ననఁ బొందుము నీకు మేలగున్
ప్రతతికి నిర్వ్యథంబు సను
పాయము మే లెఱిఁగింపు సంప్రసన్.

వ. అని యుల్లసంబాడి సముల్లసితస్వాంతుండాగి సని యె. నట్లు కొల్మలి పవనుచేత భంగము నొందక వినయగుణుండు బ్రబలునితోడ దుర్బలుండు దొడరి మత్సరగ్రస్తుం డగుచు స్వహస్తవిభవుం డగు.

అని భీష్ముండు యుధిష్ఠిరునకుఁ బలాబలజ్ఞానసంవాదంబను నీపుణ్యాఖ్యానంబు సెప్పె.

నాడీజంఘుని చరిత్రము.

చ. విను మొక బ్రాహ్మణుండు కుల
వృత్తము లెల్లఁ బోవిడిచి పోయెడా

ని నొకత నాలిఁ జేసికొని
నెమ్మిఁ గిరాతులఁగూడి వేఁటకుం
జనుఁ దిను మాంస మద్ధురిత
సక్తుఁడు భోగపరుండు గావునన్
ధనము ఘటింపఁగాఁ దగు వి
ధంబని చూచి వణిగ్జనంబుతోన్.

వ. చెలిమి చేసి కొందఱు గోమట్లు బేహారంబు వెంట దేశాంతరంబునకుం జనఁ దానును వారితోడం గూడి పోవం బోవ గిరిగహనదుర్గమస్థలంబున నొక్కవనగజంబు.

ఆ. సాతులోని వణిజ ◆ జనముల నున్మద
లీల నేలఁ బెట్టి ◆ కాలఁ జమరఁ
జొచ్చుటయును భీతి ◆ విచ్చి పఱ్ఱిక్కలఁ
బఱచి రెల్లవారుఁ ◆ బటురయమున.

క. అయ్యనయముఁ గాంచనీకుం
డయ్యెడ యనుసరిమన్కి వాలిక ◆ నతిదూరముగా
నాయెడ నేనహుదుము గని
పోయును దాఁగట్ట పోవఁ ◆ బోవం గలనన్.

సీ. పోదలు రామములు నొంపక్కము ◆ పోడవుఁ బలుపుఁ
గలిగి నటుల్లివఁదివముస ◆ జలువు మిగిలి
యున్న నిత్యభూరుహముఁ గని ◆ యుల్ల మచట
నిలువఁగోరు నాహారిని ◆ నిడఁ జేరి.

క. వనలతలనుసుమగంధము

గొని సుడిసిడి గాలిపు తెప్పి • [illegible]

దనువారుసుచేరఁ గాలిఁదుప్పి

దే నతిం [illegible] • [illegible].

వ. ఒక్క మహారణ్యంబు [illegible] ప్రసాద

పాత్రంబగు మహారణ్యంబుసందు [illegible]

బరఁగునొక్కరుడు [illegible]

యశ్లేతెంచి యువిప్రుసిం గొంచి [illegible] వలెను

చూడ్కి నాదరించి.

క. ఎందుండి [illegible]

మందుల కేగదపు [illegible] • [illegible] ! [illegible]

బొందతి [illegible]

[illegible] • [illegible].

వ. [illegible]

డనునొక్క మహానీయచరిత్రము [illegible] వేదా

ధ్యయనాదివిప్రకర్మ [illegible]

బోయతి [illegible]

నలసి బేహారులవెంట నొకనాఁడు [illegible] దిరుగు

చోట [illegible].

క. వనకరి [illegible]

తునుకఁ గపిసి [illegible] • [illegible]

విను మెల్లవారునుం గను
కని: బఱచిరి భీతి నేను ♦ గాననభూమిన్.

ఆ. పఱచి దిక్కు దప్పి ♦ భాగ్యంబుకల్మి నీ
దైననిలయమునకు ♦ నరుగుదేరఁ
గంటి నినిను మేలు ♦ గాక నీదారిద్ర్య
మపనయింతుఁ జింత ♦ నపనయింపు.

వ. అంతట నయ్యాతిథ్యంబు గొనుమని రుచిమంతంబులగు మందాకినీమీనంబులు సుపక్వంబులు దెచ్చి తృప్తియగునట్లుగా నతనికి నొసంగి రాత్రియగుటయుం బల్లవపుష్పసాంద్రంబగుశయనంబు గల్పించి యబ్బకపతి యద్ధరణీసురునితో సముచితసల్లాపంబుల సుఖనిద్రచేసి యారాత్రి గడపి వేగుటయు నవ్విప్రునాలోకించి.

క. వినుమిత్త్రింపను రజతముఁ
గనకమును బుద్ధియును నొల్లు ♦ కారణములు మ
త్పిత్య[illegible]దారిద్ర్యము నాయట
[illegible] దేనరుదుందు [illegible] ♦ [illegible]లొసఁగన్.

క. మిత్త్రుండవయ్యు [illegible]
పుత్త్రుండ నగుదును నిను ♦ భూసురవర ! స
[illegible] [illegible]
పాత్రముగా [illegible] ♦ [illegible]క్రియకున్.

తే. [illegible] ♦ నానదీయుఁ
[illegible] ♦ [illegible]

భోజనములిచ్చి [illegible] ♦ [illegible]
వట్టి చేసిన యో[illegible] ♦ [illegible].

క. కాంచి యతనితో [illegible]
[illegible]ంచితి నని [illegible] ♦ [illegible]
కాంచనములు [illegible]
సంచితముగా [illegible] ♦ [illegible].

క. అని యుప్ప[illegible]
[illegible] యొంతం [illegible] ♦ [illegible]
వినిపించ [illegible]
కనుగల మగని[illegible] ♦ [illegible].

తే. అరుగుదెంచితి [illegible] ♦ [illegible]
[illegible] వినిపించుటయు [illegible] ♦ [illegible]
[illegible] ♦ [illegible]
వగుట [illegible] ♦ [illegible].

వ. అని తలంచి.

క. కులమును [illegible]
గలరూ[illegible] ♦ [illegible]
దెలియంగ [illegible]
దలఘుం [illegible] ♦ [illegible].

క. ఇతం[illegible] నేమగు
సతనికి [illegible] ♦ [illegible]

బితనిం బాత్రిముఁ జేయదె
యితనికిఁ దృప్తియగునట్లు ♦ లిత్తుధనంబుల్.

అని నిశ్చయించి యతనికి నాహారసంభారంబులు స
మీచీనంబులుగా నిర్వర్తింపఁదగువారి నియోగించి మఱునాఁ
డు కార్తికపౌర్ణమాసియైన భూసురసహస్రంబులు దనగృ
హంబునం బసిండిపళ్లెరంబుల భోజనంబులు సేయను బహు
ళదక్షిణలు పరిగ్రహింపనుం గలవై యుత్తికక్రియానుష్ఠానంబులు
గలిగిన సమ్మహాజనంబులలోఁ గలపి యత్యంతాదరంబున.

క. మహనీయబహుళపూజా
సహితంబుగ భోజనంబు ♦ సంప్రీతిగ స
మ్మహితాత్ముఁడువడసెను దు
ర్వహభారము గాఁగఁ గనక ♦ రాశియు మఱియున్.

చ. కుడిచిరిపళ్లెరంబును స
మ్మంతతహర్షముతోడనిచ్చినం
గని మునిమంద యుత్తిగొని
గాఢభరంబు నెత్తి మోఁపగా
మడయును మాఁపు వీఁపులను
[illegible] ప్రవ్వఁగొంకపోవ నె
[illegible] సేగుడెంటఁ గని
[illegible] సమ్మనమంద ముత్తికిన్.

తే. [illegible] సంతోషమునఁ జేరి ♦ యాతనిడప్పు
[illegible] ♦ పుడముగ [illegible]

నల్ల పిచి యూ[illegible] స • సుగ్ని[illegible]
సెసి సిసి ద్రైసు సుఖ[illegible] • [illegible]

వ. ఆసుర్యాప్రిహ్మ[illegible] [illegible] [illegible] నాహారంబు చింతించి [illegible] [illegible] స్నది దీనియందు మాంస[illegible] [illegible] విద్రి వోమెను నిప్పు[illegible] [illegible] యుని పాపనిశ్చయుం[illegible] [illegible] గర యుగంబును [illegible].

క. అందంద [illegible]
మందాట[illegible] • [illegible]
వ్రం [illegible]
[illegible] • [illegible].

తే. ఉలిచి [illegible] • [illegible]
డంతియును [illegible] • [illegible]
[illegible]నుచు [illegible] • [illegible]
సమయ[illegible] • [illegible].

క. పొలవల[illegible]
కలిగిన [illegible] • [illegible]
రలతోడ [illegible]
జలియింప [illegible] • [illegible].

వ. రాజధర్మనం [illegible].

ఉ. సిచ్చలు[illegible]
నెయ్య[illegible]

డీచ్చుటి కేలరాఁడు గుణ
హీంసత విప్రసియందుఁగల్మి నా
యిచ్చఁ దలంచితిం దులువ
యేమి దలంచెనో యక్కటా! మదిం
బొచ్చెములేదు నమ్మ బక
పుంగవుఁ డెట్లగునొక్కొ దైవమా!

క. అని దూర వగచి యారయఁ
బనిచెం బనిగఱసి భటుల ♦ బలుపుర వారుం
జని బకముఁబోక్క యేర్పడఁ
గని యతనికిఁ జెప్పి పుచ్చి ♦ కసువేగమునన్.

వ. అవ్విప్రునిచొప్పు వట్టి

చ. పరిమయిఁ బొత్తి వానిఁ గని
పట్టి నడింబెడకేలుగట్టి తె
చ్చి రసురభర్త సూచి యిటు
నెరఁగఁ దేవల దీక్ష్యతిజ్ఞనిం
బొదిగొని నీ తినుం డనినఁ
బోకడ మాలినవారమయ్య యి
ట్టిగితి నేరముండనఁగ
దోసము మాకని వారలొల్లమిన్.

వ. అనిశనం.

క. [illegible]
[illegible] ♦ [illegible]

గోపవచ్చితి నని పలికిన
నమ్ముఁడు పురికేఁగఁ డెవ్వి ♦ [illegible].

క. నడచి [illegible] నన్ను [illegible]
బడంద్రోచిన వచ్చి కుక్క ♦ [illegible]
[illegible] గబ [illegible]
[illegible] ♦ [illegible].

వ. అని చెప్ప శిష్యుండనె.

క. విను మని యుక్తిని [illegible]
నసఁగా [illegible] ♦ [illegible]
బని చెప్ప నాగముంగారు
మనుజేశ్వర! తెల్లమయ్యె ♦ [illegible].

వ. అని పలికి వెండియు నిట్లనియె.

క. పురపురంబుల్ [illegible]
కరంక మాటఁ దేరఁ బడివి ♦ [illegible]
యుర్వరుఁ దాను [illegible]
సురపతి యున్నంత [illegible] ♦ సురపతి నమ్మెన్.

క. కని యతఁడు సంభ్రమంబున
వినయంబును బెరయ గార ♦ వింపఁ దగదె నా
తని రాజధర్మ సిద్ధే
యని ధైర్యము దోఁప నగచి ♦ యాగ్రహము దొలఁగెన్.

వ. అట్లడిగిన సమరవిభుండు [illegible] చతుర్ముఖునకు
నఖండగుట యెఱుంగనే వానికి నగరవాసుల యద్వారపాలు [illegible]
దనపాలికి ననుదినంబు వాడుకచొప్పుఁ గొను [illegible] గాఁ బ్రస.

క. పలుమాఱును రామికి ను
త్తలపడియును దాన నిష్ఠ • దశ నతఁడొందెం
జెలి యగుట నితనిఁ డొక్కఁడు
సలఘువిధిఁ బచ్చి యిచ్చి • తది మేలకదా.

వ. అట్లగ్నిసంస్కారంబు సేసి నీవు వచ్చినయనంతరంబ తెచ్చితానమీపంబున.

క. కను నర్మిలిఁ గోవుంజను
గునుపఁ దొడఁగె నొక్కసురభి • గుఱుపా ల్చెరయం
బనువత్సవత్రిఫేనము
నుడిగాలిం దూలిపడీయు • సొద్దపై నసఘా.

వ. దానం జేసి యన్నాడీజంఘుంను సంజీవితుండయి యొప్ప టియట్లగ్నిస్వరూపాకారంబుతో లరుగుదెంచుచున్నవాఁడి ట్లగుటకుంగారణం బద్దేవునిచిత్తంబు మహానుభావంబు.

క. ఆప దెప్ప నంత బకపతి
నను దెంచను దనుజపతికి • సమ్మద మొసఁగన్
మును నా [illegible] వాక్యము
[illegible] • నాఁ దప్పవుగిఁ.

క. [illegible]
[illegible] • [illegible]
[illegible]
[illegible] • [illegible].

చ. అతఁడును దివ్యబోధమున
నానమయంబున బ్రహ్మసత్కృపా
న్వితుఁడగుచేర్పడం గని వి
నీతతముండగురాజధర్మునిం
క్షితి యొనరించె విప్రునకుఁ
జేర్చరి తెచ్చినవారు లధ్ధన
ప్రతతియు దైత్యనాయకుఁడు
వంప బకాధిపుఁ బ్రస్తుతించుచున్.

వ. అవ్విప్రుండు ధనసంచయంబు చూచికొని మరలి మరలి చూచుచు సంభ్రమంబునం బోయెఁ దదనంతరంబ.

క. సురపతియుఁ ద్రివిష్టపమున
కరిగె బకాధీశుఁడును ని • కాలయమునకున్
గరిమంబు మెఱయఁ జనియెం
బరితుష్టుండగుచు దైత్య • పాలుం డనుచున్.

క. అని చెప్పి తాత యిట్లను
మనుమనితో నాదరమున • మఱియును బ్రహ్మ
ఘ్నునకును నిష్కృతి గలుగును
వినుము కృతఘ్ననకు లేదు • విమలచరిత్రా.

క. అరయ మిత్రద్రోహము
దారుణ మగుపాతకము కృ • తఘ్నతకంటెన్
వైరముగొని విషువలయు
నారెంచు తెఱఁగులవారి • నాప్తులనైనన్.

క. మిత్రుండై హితకములు నా
ముత్రికములునై సభద్రములు దలకొలుపున్
మిత్రధనంబులలోనను
మిత్రుఁడ యెక్కుడనుమాట మెత్తురు ప్రాజ్ఞుల్.

క. ఉత్తమకులజుండు సుగుణా
యత్తుండు సుస్నేహమతియు నగుమిత్రునకుం
జిత్తమెలర్చి తెఱంగునఁ
బొత్తున మనవలయు శుభముఁ బొందవలసినన్.

చిరకారియను మునికుమారుని చరిత్రము.

క. అతఁడు చిరకాలసువిచా
రితంబుగాఁ జేసి యాచ రించుం గురుభూ
పతివర్య యెద్దియును నది
గతముగఁ జిరకారినామ కంబునఁ బరగున్.

సీ. విను మొక్క కారణం బున ముని పత్నిపైఁ
గోపించి చంపన కొడుకుఁ బనిచి
చనుటయేని వెడలి పో వుటయును బనులెల్లఁ
జిరవిచారముతోడఁ జేయుఁగాన
సచ్చిరకారి యు ట్లనివిచారించె జ
నకుసంపు సేఁత మా సంగరాదు
తల్లిఁ జంపుటయును దగదు తండ్రి తలంపు
దప్పింతుఁగాకని తలఁతునేనిఁ

తే. గల్పవృక్షంబు [illegible] • [illegible].
మాతృగర్భ [illegible] • [illegible]
బుత్రిభావ [illegible] • [illegible]
పాపముడుగించు నన్నేల • [illegible].

క. జననీజనకంబు [illegible]
ననుమానము సరికి [illegible] • [illegible]
జనకాన [illegible]
చినవాడికి సరికి [illegible] • [illegible].

తే. తల్లి ధాత్రిని బీజంబు • [illegible]
వంశధరగోత్రముగ [illegible] • [illegible]
యేను [illegible] • [illegible]
[illegible] • [illegible].

వ. అని విచారించు [illegible],

క. జనకుండు [illegible]
చినవాడను [illegible] • [illegible]
దనయునిపాపము [illegible]
వినుచుండు [illegible] • [illegible].

క. జనకుడు దనమును ధర్మం
బును విద్యయు [illegible] • [illegible]
తనికిఁ బ్రియుం బగు [illegible]
నిల దేవ [illegible] • [illegible].

వ. అని వితర్కించియుఁ దల్లి తెఱంగుఁ దలంచి.

చ. కరచరణాదిసంఘటిత
కాయముసంజననంబు వహ్నిపు
ట్టరణికిఁబోలె దల్లిదెస
నైనదిగాదొకో యట్లుఁగాక మ
ర్భర మగుగర్భఖేదమును
బట్టికనై నిజదేహచింతపై
భరమొకయింత లేక పసు
పాటులు నక్కట యెక్కుడింతకున్.

ఆ. వచ్చిపోయిచూచు • వాఁడుగాకిడుమలఁ
బడునె తల్లివోలెఁ • బట్టితోడఁ
దండ్రి చెప్పు నిట్లు • ధర్మశాస్త్రంబుల
నంబ గౌరవమున • నధిక యగుట.

ఆ. బాలుఁడైన గాని • ప్రౌఢుఁడైననువృద్ధుఁ
డైననొక్కవిధమ • యర్మిలియును
నరయ భరము తల్లి • కాపదార్థంబు జ
గంబుకెలిమి కెల్లఁ • గారణంబు.

ఆ. క్షుద్రజంతువులకు • గురులకు నెమ్మెయిఁ
దలఁప నొక్కరూప • తల్లివలయు
సూఱడిల్లగలదె • యొంగుసోటులను వ
స్తువు నివాసమైన • చోటుఁగాక.

క. అప్పుడె యసమర్థుం డగు,
నప్పుడె నుతుఁ డగు సూన్య • మైతోఁచు జగం

బన్నడ మాతృవియోగం,
బెన్నడు వాటిల్లె నపుడ ♦ యంతేసుఖసౌఖ్యముల్.

క. కలవారైన లేనివారైన న,
బలుఁ డబలుఁడు మూర్ఖబుద్ధి ♦ ప్రాజ్ఞుండైనం గా
వల దెవ్వరికైన జనని
కలిమియు యత్యంతసౌఖ్య ♦ కర్త్రి గుణాఢ్యా.

తే. ఇట్టిజనని వధించుట ♦ యెల్లభంగి
నధికపాపపయోరాశి ♦ యగుట నిజము
గీని నెఱుఁగండె పసులవాఁ ♦ డైన నకట
నేల తెంపు వాటిలఁ జేతు ♦ లెట్లులాడు.

వ. అని యిట్లు పెక్కుభంగుల నూహించుచుఁ జిర
కారియగుట నతండు శీఘ్రకారిగాకయుండెం బడ నెంతయోని
యుం గలిగె నంతకుం దదీయజనకుండు.

క. వెడపనికి నాలిఁ జంపం
గోరుకుఁ బనిచి వచ్చినాఁడఁ ♦ గ్రూరాగ్రహమునం
గడవం బనునొక్కో పని యని
కడువెసఁ జనుదెంచె నత్రి ♦ కిణములు పొంగన్.

వ. అట్లు చనుదెంచునప్పుడు.

క. చిరకారి యెట్లునుం దన
చిరకారితఁ జూపుఁగాక ♦ శీఘ్రపుఁ బని
దురటిల్లఁ జేయునే నను
వెరవరి వాఁ డిట్టిపనికి ♦ వెగిరపడునె.

వ. అని పుత్త్రు నుద్దేశించి.

చ. చిరముగ గర్భవాసమునఁ
జెందితిపుత్ర ! చిరంబుగాఁగ ని
ష్ఠుర సెఁ గదయ్య తల్లి యన
యంబును నేఁ బనుపంగఁ బూనియుం
జిరమగునట్లు లిత్తెఱఁగు
సేఁతఁదలంచితియేని సత్కృపా
పర చిరకారి నాఁ బరఁగు
భాసితనామము సార్థకంబగుఁ.

ఆ. నాకు నాతపంబు ♦ నకు నిందరాకుండ
దురితభయమునిన్నుఁ ♦ బొరయకుండ
నెమ్మిఁ జేసి తన్న ! ♦ నీచిరకారిత
సకలభూతములును ♦ సంస్తుతింప.

వ. అనుచుం జనుదెంచి నివాసంబు ప్రవేశించినం గని చిరకారి నిజకరంబున నున్నవధసాధనంబు డిగ్గ విడిచి యగ్గాతమవంశవర్యుచరణంబులు శిరంబు మోవం బ్రణామంబు సేసెం బత్నియుం జాఁగిలి మ్రొక్కె నయ్యిరువుర నెత్తి శోకబాష్పంబులానందాశ్రువులుగా నమ్మునివరుండుదనయుని గాఢాలింగనంబును మూర్ధఘ్రాణంబునుం జేసి దీవనలం బ్రోగ్గ స్త్రీల నభినందించి దానును వారును సుఖాసీనుఁడై యుండి యిట్లనియె.

కే. కార్యవిచారము చిరముగ
స్థైర్యముతో నడవవలయుఁ ♦ దత్రైక్రియలం

దార్ఢ్యఁ దవార్ఢ్యఁను వీఁడని
యార్యులు సేయుదురు నిశ్చ ♦ యంబుదిరముగన్.

వ. అని నిర్దేశించె నట్లా చిరకారిచిరకారిత్వంబు సఫల
త్వంబునొంది వినుతిం గాంచె.

క. మిత్రత్వము శత్రుత్వముఁ
బాత్రతయు నపాత్రతయును ♦ బరికించు సుధా
స్త్రోత్రుఁడు చిరతరగణనా
సూత్రితముగ దాననెల్ల ♦ శుభములనొందున్.

క. కాపురుఁ గురువంశోత్తమ!
నిప్పను సదసత్ప్రకార ♦ నిశ్చయము చిరం
బై వలుఁ జేయుమీ యది
గావించుం జిరముల్లైన ♦ కార్యఫలములన్.

క. విను మచిరవృత్తిఁ జేసిన
పని కర్తకు నావహించుఁ ♦ బశ్చాత్తాపం
బనఘా! చిరభావితకు
ర్ధనిరూపణాకృతము శుభముఁ ♦ దేజముఁ దెచ్చున్.

ప్ర థ మ భా గ ము.

సం పూ ర్ణ ము.

ఆంధ్ర ప్రచారిణీ గ్రంథనిలయము.

రాజమహేంద్రవరము.

(1911.)

నవలలు:—నవరసభరితములగు నవలలు, పుణ్యచరిత్రములు, పురాణములు, మచ్చనైన బొమ్మలతో, ముద్దులొలుకు క్యాలికో బైండుతో 200 పుటలకుఁ దక్కువగాకుండ, రెండుమాసములకొక్కటిగా వెలువడుచుండును.

నిబంధనలు.

1. ఇందుఁ జందాదారుగఁ జేరువారు ప్రవేశరుసుము క్రింద రు 0-8-0 లు ముందుగా చెల్లింపవలయును.

2. ఇందు రెండేసిమాసముల కొక్కటిగ వెలువడుచుండు క్యాలికో బైండుగల ప్రతిగ్రంథమును రు 1-0-0 వెలకుఁ జందాదారులకుఁ బంపుచుందుము.

3. గ్రంథములఁ బంపుటకగు పోస్టేజి మొదలగు ఖర్చులన్నియును జందాదారులే భరింపవలయును.

4. చందాదారులగువారు వెనుకటి గ్రంథములన్నియును గొనవలయునను నియమములేదు, కాని వారు కోరినచో వెనుకటి పుస్తకములు కూడఁ జందాదారుల వెలకే పంపుచుందుము. క్రొత్తగ వెలువడుచుండు గ్రంథములు మాత్రము చందాదారులు తప్పక పుచ్చుకొనుచుండవలెను.

5. ఇందుఁ బ్రకటింపఁబడు ననుబంధములు చందాదారులు తప్పక పుచ్చుకొనవలయునను నియమములేదు, కోరినవారికే పంపుచుందుము.

6. సంవత్సరముచందా—అనగా ముందుప్రకటింపఁబడు ఆఱుపుస్తకములకు రు 7-2-0 లు ముందుగఁబంపువారికి ఆఱుపుస్తకములకును ప్రతి పుస్తకము రిజిష్టరు బుక్కుపోష్టుగా పంపుచుందుము. అట్లుపంపినవారికి ప్రతి పుస్తకమునకు చెల్లింపవలసిన మనియార్డరు కమీషను 0-12-0 లును రిజిష్టరు ఖర్చు 0-12-0 లు రు 1-8-0 లును కూడివచ్చును.

(జూలై 1922)

అధ్యక్షుఁడు,
అద్దేపల్లి లక్ష్మణస్వామి.